

Torsdagen den 23 november

Kl. 12.00

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmanen.

§ 1 Justerades protokollet för den 15 innevarande månad.

§ 2 Om utredningsarbetet kring sårbarheten i samhällets datasystem

Försvarsministern LARS DE GEER erhöll ordet för att besvara *Lennart Petterssons* (s) den 9 november anmälda fråga, 1978/79:122, och anförde:

Herr talman! Lennart Pettersson har frågat mig om det är meningen att det viktiga utredningsarbetet kring sårbarheten i samhällets datasystem även i försättningen skall bedrivas utan parlamentarisk medverkan.

Jag vill då först erinra om bakgrunden till den s. k. sårbarhetskommittén. Utredningen tillsattes av min företrädare för att få belyst hur utvecklingen på dataområdet påverkar samhällets känslighet för störningar och samhällets förmåga att motstå våld, skadegörelse och andra påtryckningar. Utredningen var således säkerhetspolitiskt motiverad.

Beträffande uppdragets uppläggning anges det att utredningen allsidigt bör belysa den nya situation som har uppkommit och hur nödvändiga förbättringar skulle kunna ske. Arbetet skall även vara inriktat på framtiden och bör belysa hur sårbarhetsfrågorna skall beaktas redan vid planeringen av nya datasystem.

Kommittén har i en första fas kartlagt och analyserat hela problemkomplexet och redovisat resultaten i en lägesrapport. Denna har varit föremål för en bred remissbehandling. I en andra fas som redan påbörjats kommer kommittén att analysera olika åtgärder för att minska sårbarheten. Ett slutbetänkande med förslag till lämpliga åtgärder kommer, enligt vad jag inhämtat, att föreligga hösten 1979.

Vilken form för ett utredningsarbete som en regering väljer är ofta en lämplighetsfråga. Min företrädare ansåg att den lämpligaste formen i detta fall var att låta ett antal experter med erfarenheter från skilda samhällsområden belysa området.

Med hänsyn till utredningsuppdragets art och inriktning gör jag för egen del samma bedömning. Jag anser således inte att det finns anledning till någon förändring av kommitténs sammansättning.

LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för svaret.

Tyvärr är det ett från min synpunkt dåligt svar. Försvarsministern säger att

Om utredningsarbetet kring sårbarheten i samhällets datasystem

Torsdagen den
23 november 1978

*Om utredningsar-
betet kring sårbar-
heten i samhällets
datasystem*

utredningen är säkerhetspolitiskt motiverad, och därför är det inte intressant för parlamentarikerna att vara med i bilden. Det är i och för sig en ganska underlig slutsats. Var och en som har läst lägesrapporten från sårbarhetsutredningen vet att den har utvidgats till en totalutredning kring datasäkerhets- och sårbarhetsfrågorna i sin helhet. Det är inte längre en snävt försvarspolitisk fråga.

Jag tycker det är synnerligen beklagligt att folkpartiregeringen här intar samma attityd som den gamla borgerliga trepartiregeringen. Man vill tydligen att datafrågorna även i fortsättningen skall vara experternas domän. Där skall inte politikerna, och framför allt inte parlamentarikerna, in i bilden.

Egentligen är folkpartiregeringens inställning på denna punkt ännu sämre än trepartiregeringens linje, för vi har nu kommit fram till en skiljepunkt när det gäller sårbarhetsutredningen, nämligen där man lägger fram en lägesrapport. I det läget, när man nu skall börja diskutera övergripande frågor som har att göra med principer för den totala utformningen av samhällets datasystem, bör politikerna och parlamentarikerna från de olika politiska grupperingarna vara med.

Jag vill fråga försvarsministern: Är ni verkligen medveten om att ert svar innebär att det även i fortsättningen kommer att bli så att riksdagsmännen under en kort och hektisk period i utskotten diskuterar detta väldigt stora komplex? Skall man ändå inte följa, herr försvarsminister, den tradition som vi så länge har haft i svenskt utredningsväsende, nämligen att när det är fråga om viktiga politiska utredningar skall det också sitta med representanter för olika politiska riktningar?

Försvarsministern LARS DE GEER:

Herr talman! Lennart Pettersson säger att folkpartiregeringen är emot parlamentarisk medverkan i utredningar om datafrågor. Jag vill då erinra om att det finns fyra sådana utredningar som arbetar f. n., och de arbetar med parlamentarisk medverkan. Det är utredningen om ADB inom den allmänna försäkringen, den s. k. ALLFA-utredningen, datalagstiftningskommittén, DALK, utredningen om datateknikens och elektronikens effekter på näringslivets utveckling, som arbetar under industridepartementet, och utredningen om datateknikens effekter på sysselsättning och arbetsmiljö, som arbetar under arbetsmarknadsdepartementet. Samtliga dessa utredningar arbetar med parlamentariskt deltagande.

Oavsett vilken inställning man har till frågan om sårbarhetsutredningens sammansättning när den tillsattes den 1 juni 1977 borde man i varje fall kunna vara överens om att det inte är lämpligt att nu ändra sammansättningen. Kommittén har ju avverkat två tredjedelar av sitt arbete och håller på med slutbetänkandet. Att nu ändra sammansättningen skulle innebära att slutbetänkandet försenades.

Varför ställde inte herr Pettersson sin fråga för ett och ett halvt år sedan, när kommittén tillsattes?

LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! Försvarsministern pekar på att vi har fyra datautredningar av olika slag som har parlamentarisk medverkan. Det är riktigt. Men varför skall då inte utredningen i den centrala frågan om en eventuellt ökad sårbarhet i ett alltmer datoriserat samhälle också förses med parlamentarisk medverkan? Det är ju här fråga om grundläggande och övergripande datapolitiska principer. Skall de utredas enbart genom en expertdiskussion? Varför får riksdagspolitikerna inte vara med här?

Försvarsministern pekade på att det är parlamentarisk representation i fyra utredningar om datafrågor: ALLFA-utredningen, DALK, utredningen om datorernas arbetsmarknadspolitiska effekter och industrirobotutredningen. Det finns en ganska enkel förklaring till varför vi har parlamentarisk representation från olika håll i dessa utredningar. Det kännetecknande för dem är nämligen att samtliga på ett eller annat sätt tillkommit på socialdemokratiskt initiativ. Jag sysslar litet med de här datapolitiska frågorna, så jag känner mycket väl till förhistorien till alla dessa fyra utredningar. Vill försvarsministern ha ytterligare besked när det gäller dem, så är jag beredd att gärna lämna det.

När det gäller sårbarhetsutredningen är det enligt min mening lämpligare att *nu* än ännu senare få in parlamentarikerna i detta viktiga utredningsarbete. Vilket är alternativet, herr försvarsminister? Om experterna skall fortsätta sitt arbete, vad kommer sedan att hända? När skall parlamentarikerna in i bilden? Skall det bli så som ni påstod att det var under den socialdemokratiska regeringens tid, nämligen att parlamentarikerna kom med i bilden först under en tvåveckorsperiod i samband med det avgörande utskottsarbetet? Det är i så fall helt otillfredsställande.

Försvarsministern LARS DE GEER:

Herr talman! När det gäller frågan om förankringen av sårbarhetskommitténs synpunkter vill jag erinra om att lägesrapporten varit föremål för en mycket bred remissbehandling. Sammanlagt 65 remissinstanser har hörts: myndigheter, fackliga organisationer, näringslivets organisationer osv. Detta har skett mitt under arbetets gång för att pröva riktigheten av kommitténs kartläggning och analys och för att testa vissa tänkbara riktlinjer i syfte att minska sårbarheten.

På Lennart Petterssons konkreta fråga vad som skall hända med den här utredningen när den blir färdig vill jag svara att detta är en del av underlaget till den sittande försvarskommittén. Försvarskommittén skall ta ställning till resultatet av den här utredningen, och försvarskommittén har ju en parlamentarisk sammansättning. Innan ärendet kommer upp på riksdagens bord, kommer det alltså ändå att behandlas i en kommitté med parlamentarisk sammansättning. Den tidsnöd som Lennart Pettersson talar om kommer alltså inte att föreligga i försvarskommittén.

Nr 39

Torsdagen den
23 november 1978

Om utredningsarbetet kring sårbarheten i samhällets datasystem

Torsdagen den
23 november 1978

*Om medel till
statligt förvärv av
skogsmark*

LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! Jag vet verkligen inte hur försvarsministern läser sina egna utredningar. Var och en som läser den här utredningen får ju uppfattningen, det skriver också experterna själva i sin lägesrapport, att det är det grundläggande datapolitiska problemet som man diskuterar och alltså inte enbart det snävt försvarspolitiska. Den saken är fullständigt klar. Över huvud taget behöver vi ju se på sårbarhetsfrågorna från datapolitisk synpunkt. Det är en viktig och central fråga, och politikerna måste så snart som möjligt börja diskutera saken på allvar. Jag kan inte tro att försvarsministern har rätt i att detta enbart är ett underlag för den försvarspolitiska utredningen. I så fall skulle det, enligt min mening, vara helt felaktigt av folkpartiregeringen att inte ta upp saken till en grundligare diskussion.

Försvarsministern menar att tåget redan har gått och att det är för sent för parlamentarikerna att komma med i utredningsarbetet om sårbarhetsfrågorna. Men en lägesrapport är ju den första kartläggningen som sedan går ut på remiss. Därefter kommer utvärderingen, de politiska diskussionerna och slutsatserna. Det är just i det läget som parlamentarikerna kan göra en maximal insats. Därför är det så viktigt att vi nu får in parlamentarikerna i den här utredningen. Att inte sätta in parlamentariker i sårbarhetsutredningen nu innebär verkligen att försvåra den politiska debatten i de viktiga sårbarhetsfrågorna.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3 Om medel till statligt förvärv av skogsmark

Jordbruksministern ERIC ENLUND erhöll ordet för att besvara *Anders Dahlgrens* (c) den 14 november anmälda fråga, 1978/79:127, och anförde:

Herr talman! Anders Dahlgren har frågat mig om jag snarast avser att lägga fram förslag om att 325 milj. kr. skall ställas till lantbruksstyrelsens förfogande som en rörlig kredit för inköp av mark i enlighet med förslag från styrelsen.

Den dåvarande regeringen uppdrog i juni 1978 åt lantbruksstyrelsen att inom en ram av 200 milj. kr. ta upp överläggningar om förvärv av mark, som av olika skogsföretag bjuds ut till försäljning. Den förvärvade marken skall användas för att på lämpligt sätt förbättra strukturen inom jord- och skogsbruket.

Lantbruksstyrelsen har i september redovisat att överläggningar tagits upp i sex fall. Den aktuella markens värde är ca 325 milj. kr. Styrelsen bedömer att ytterligare förvärvsmöjligheter kan uppkomma, men kan inte uppskatta vilken omfattning de kan få. Styrelsen hemställer att medlen skall ställas till förfogande som en rörlig kredit i riksgäldskontoret och disponeras intill utgången av år 1983.

Framställningen bereds f. n. inom regeringskansliet. Avsikten är att den

skall behandlas i propositionen med förslag om tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1978/79.

Nr 39

Torsdagen den
23 november 1978

ANDERS DAHLGREN (c):

Herr talman! Tack för svaret, men låt mig samtidigt säga att jag är bekymrad. Av svaret framgår det nämligen inte om lantbruksstyrelsen kommer att få de begärda pengarna. Jag är också bekymrad över att det tar tid. Det hade varit möjligt att lösa det här problemet genom en proposition till riksdagen.

*Om medel till
statligt förvärv av
skogsmark*

Vad som nu har hänt är att lantbruksstyrelsen tagit tre månader på sig för att genomföra dessa överläggningar och framkomma med förslag till regeringen medan denna, enligt vad som meddelas i dagens svar, kommer att behöva tre månader för att ta ställning till det, trots att saken i princip var beslutad av regeringen Fälldin i juli månad. Som jag ser det gällde det närmast en fråga om att effektuera beslutet. Jag vill be jordbruksministern att verkligen ägna stor omsorg åt detta, så att den aktuella omstruktureringen verkligen kommer till stånd så snabbt som möjligt. Jag vill påstå att vi här har en alldeles enastående chans att förbättra fastighetsstrukturen, skapa bärkraftiga familj jordbruk och t. o. m. bilda helt nya företag.

Domänverket har förklarat sig berett att delta i dessa strukturförbättringar, och detta gör det ännu mer angeläget att regeringen ställer tillräckliga resurser till lantbruksstyrelsens förfogande, så att inte hela projektet strandar. Det har visat sig att domänverket har ett överraskande stort antal ganska omfattande arealer utspridda på små skiften, som är lämpade som förstärkning av grannfastigheter. Detta innehav är utan tvivel orationellt. Domänverket är nu tydligen berett att avveckla en del av sin arrendeverksamhet till arrendatorerna och överlåta företag som är lämpade som familj jordbruk. Jag tycker, herr jordbruksminister, att denna domänverkets inställning är värd att prisa, och det är också ett tillfälle som jordbruksministern inte får försitta.

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Jag delar Anders Dahlgrens uppfattning att det är angeläget att medel ställs till lantbruksstyrelsens förfogande för detta ändamål. Det är också, som Anders Dahlgren framhåller, fråga om mark som i allmänhet är mindre väl belägen eller på annat sätt är orationell från säljarens synpunkt. Marken skall sedan användas för att förbättra ägostrukturen inom skogsbruket och för att förstärka kombinerade jordbruks- och skogsbruksföretag med skogsmark. Vidare kommer de säljande företagen att snabbt få likvida medel. De slipper förhandla med ett stort antal köpare.

Jag kan försäkra Anders Dahlgren om att regeringen har för avsikt att fullfölja den förra regeringens intentioner. Medel kan inte ställas till lantbruksstyrelsens förfogande förrän efter riksdagens behandling av propositionen om tilläggsbudget II. Om det skulle vara nödvändigt och om lantbruksstyrelsen så begär, finns emellertid den möjligheten att regeringen dessförinnan ger styrelsen fullmakt att teckna kontrakt med de aktuella

*Om avbytarservicen
till jordbrukare
vid militär repeti-
tionsutbildning*

företagen. Genom ett sådant förfarande skulle både lantbruksstyrelsen och företagen få klarhet i frågan tidigare. De pågående förhandlingarna kan därigenom fullföljas utan att man förlorar tid.

ANDERS DAHLGREN (c):

Herr talman! Får jag då fråga jordbruksministern, med anledning av vad han nu sade, om han har för avsikt att ge lantbruksstyrelsen en sådan fullmakt?

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Jag har vid avlämnandet av mitt svar följt de regler som normalt gäller när man i riksdagen besvarar frågor som har samband med den budget som är under utarbetande, och jag hoppas att Anders Dahlgren har förståelse för detta. Jag hoppas att han också ser det möjligt att vänta någon liten tid tills beskedet kommer.

ANDERS DAHLGREN (c):

Herr talman! Det var jordbruksministern själv som utvecklade en ytterligare förklaring om att denna möjlighet stod till buds om det var så bråttom att man inte kunde vänta på propositionen. Det var med anledning av detta som jag frågade om jordbruksministern också avsåg att ge lantbruksstyrelsen denna fullmakt. Den frågeställningen har inget med budgetpropositionen att göra.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om avbytarservicen till jordbrukare vid militär repetitionsutbildning

Jordbruksministern ERIC ENLUND erhöll ordet för att besvara *Anders Dahlgrens* (c) den 14 november anmälda fråga, 1978/79:128, och anförde:

Herr talman! Anders Dahlgren har frågat mig om jag avser att fullfölja den förra regeringens avsikter vad gäller finansieringen av kostnaderna för avbytarservice till jordbrukare vid militär repetitionsutbildning.

Frågan om utbyggd avbytarservice inom jordbruket behandlades av riksdagen i våras. Riksdagen godkände härvid de i propositionen föreslagna grunderna för en utbyggd avbytarservice. Vad gäller finansieringen av verksamheten innebar beslutet att kostnaden för planlagd ledighet skall finansieras med medel som avdelas i samband med överläggningarna om priserna på jordbrukets produkter. Medelsbehovet för den del av verksamheten som rör avbytare vid sjukdom skall behandlas i särskild ordning vid prisöverläggningarna.

Kostnaderna för avbytare vid militär repetitionsutbildning ansågs ha en speciell karaktär varför ytterligare överväganden krävdes. Det förutsattes att

denna fråga i lämpligt sammanhang ånyo skulle föreläggas riksdagen. Frågan bereds f. n. inom regeringskansliet.

Nr 39

Torsdagen den
23 november 1978

ANDERS DAHLGREN (c):

Herr talman! Tack för svaret. Avbytarverksamheten inom jordbruket är ju av grundläggande betydelse för fortsatt familjejordbruk. Det är också så att alla anställda har av samhället genom lagstiftning tillförsäkrats angivna rättigheter i det här avseendet. Det är därför rimligt att samhället medverkar till att lösa den här viktiga sociala frågan även för lantbrukarna.

*Om avbytar servicen
till jordbrukare
vid militär repeti-
tionsutbildning*

Nu är svaret att frågan bereds inom regeringens kansli. Min fråga var när det här kunde tänkas bli löst. Det är ju så att jordbruksministern själv står bakom riksdagens beslut i denna fråga, och det är viktigt att de som administrerar den här verksamheten verkligen får veta om övervägandena inom regeringens kansli kan tänkas bli klara under detta år – det är ju viktigt för verksamheten nästa år. Jag upprepar därför frågan: När avser jordbruksministern att lägga fram ett förslag i den här delen?

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Det är riktigt som Anders Dahlgren säger att jag satt med i jordbruksutskottet när den här frågan behandlades i våras och då utskottet uttalade att frågan på nytt skulle föreläggas riksdagen i lämpligt sammanhang. Det är därför självklart att vi nu inom regeringen arbetar med att finna en lämplig väg för att lösa problemet. Men vilken modell som kommer att väljas kan jag självfallet inte nu ge besked om.

ANDERS DAHLGREN (c):

Herr talman! Själva modellen är kanske mindre intressant; det viktiga är ju när frågan blir löst.

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Det är väl uppenbart att Anders Dahlgren vet hur svårt detta problem är, eftersom han själv inte lyckades lösa det i samband med att propositionen skrevs och inte heller under den tid som därefter förföll. Jag tycker därför att det inte är riktigt rimligt att begära att jag skulle ha kunnat klara upp det under den månad som jag har varit jordbruksminister.

ANDERS DAHLGREN (c):

Herr talman! Det var ändå så, att här pågick överläggningar mellan de ansvariga statsråden i jordbruksdepartementet och försvarsdepartementet, och jag hade goda förhoppningar om att frågan skulle hinna bli löst under tiden. Därför är jag litet förvånad över att jordbruksministern i dag inte kan ange någon som helst tidpunkt.

Överläggningen var härmed slutad.

*Om tidpunkten
för prövning av
ärende om statligt
stöd till investe-
ringar i jordbruk***§ 5 Om tidpunkten för prövning av ärende om statligt stöd till investeringar i jordbruk**

Jordbruksministern ERIC ENLUND erhöll ordet för att besvara *Anders Dahlgrens* (c) den 14 november anmälda fråga, 1978/79:129, och anförde:

Herr talman! Anders Dahlgren har frågat mig när jag avser att ta upp en framställning från länsstyrelsen i Jönköpings län om avgränsning av område för särskilt stöd till lantbruksföretag i vissa glesbygder.

Riksdagen beslutade i våras att ett nytt stöd som kallas särskilt stöd till lantbruksföretag m. m. i vissa glesbygder skulle införas fr. o. m. den 1 juli i år. Syftet med stödet är att främja sysselsättningen i de delar av vårt land där förutsättningarna för ett livskraftigt näringsliv är mindre goda och där som följd härav befolkningen i aktiv ålder minskar starkt. Stödet är avsett för områden av utpräglad glesbygdskaraktär av det slag som främst förekommer inom det inre stödområdet. Även inom landet i övrigt kan mindre sådana områden förekomma.

Inom det inre stödområdet anger länsstyrelserna de kommuner eller delar av kommun som omfattas av stödet. Inom landet i övrigt fastställer regeringen efter framställning från resp. länsstyrelse de områden i vilka stöd skall kunna utgå.

Framställningar om avgränsning av område utanför inre stödområdet har hittills inkommit från länsstyrelserna i Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Älvsborgs, Värmlands, Västernorrlands och Norrbottens län. Framställningarna har remitterats till lantbruksstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen. Yttranden över framställningen från Jönköpings län har inkommit från båda remissinstanserna.

Anspråken på medel för stödet i fråga har visat sig mycket stora. Med hänsyn till de begränsade medel som står till förfogande är det nödvändigt att prioritera anspråken från olika län och göra en samlad prövning av framställningarna när yttranden inkommit från remissinstanserna.

ANDERS DAHLGREN (c):

Herr talman! Tack för svaret!

Gemensamt för de tre frågor jag ställt till jordbruksministern är att svaren är av utomordentlig vikt när det gäller uppföljandet av den jordbrukspolitik som riksdagen fattade beslut om hösten 1977. Inriktningen mot familj jordbruk och möjligheten att i vissa bygder komplettera jord- och skogsbruket med andra näringsgrenar med stöd av de här särskilda näringspolitiska insatserna är i sig grundvalen för en landsbygd med en sådan befolkningsmängd att förutsättningar finns för en överlevnad över huvud taget.

I det inre stödområdet har detta stöd mottagits med tacksamhet under den tid stödet har funnits. Avsikten var att omsätta denna idé också i andra glesbygdsområden i landet. Enligt min mening hade det varit värdefullt med en försöksverksamhet i något passande län. Sedan länge har lantbruksnämnden i Jönköpings län ägnat just denna verksamhet stort intresse. Lantbruksnämnden har där på ett alldeles speciellt sätt analyserat proble-

*Om tidpunkten
för prövning av
ärende om statligt
stöd till investe-
ringar i jordbruk*

matiken. Man har valt ut lämpliga områden, man har under ett par år anordnat stora konferenser just om glesbygdspromblematiken och man planerar att hålla en sådan konferens även under nästa år, vilken skall betitlas "Glesbygdspromblem – leva eller dö". Jag hävdar att det är av stort intresse att en försöksverksamhet startas i ett sydligt län så att vi därav kan vinna erfarenheter tills stödet så småningom skall sättas in i alla glesbygder.

Jag tolkar jordbruksministerns svar så att han avser att nu utöka stödet till alla län samtidigt – på något annat sätt kan jag inte tolka jordbruksministern, eftersom han anför att alla länsstyrelser ännu inte har svarat. Om min tolkning är riktig och om verksamheten startas fr. o. m. nästa budgetår har jag i princip ingenting att invända. Är svaret däremot en förevändning för att fördröja reformen – kanske av brist på pengar, som jordbruksministern antyder i slutet – vill jag säga att jordbruksministern dåligt följer riksdagens beslut. Det är illavarslande.

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Jag vill först komplettera mitt svar med följande.

Anspråken på medel från stödet i fråga har visat sig mycket stora. Med hänsyn till de begränsade medel som står till förfogande är det nödvändigt att prioritera anspråken från olika län och göra en samlad prövning av framställningarna när remissyttrandena inkommit från remissinstanserna.

Jag är helt övertygad om att Anders Dahlgren känner till vilka medel som är anslagna för detta ändamål. För innevarande budgetår finns för stödet 10 milj. kr. i statsbidrag och 10 milj. kr. i kreditgarantier.

Nu har lantbruksstyrelsen i skrivelse till regeringen redovisat att behovet av bidrag för det här budgetåret beräknas uppgå till 17 milj. kr. och behovet av kreditgarantier till 24 milj. kr. Det visar att stöd av den här typen verkligen behövs i våra utpräglade glesbygder, och det är därför viktigt att nu se till att de pengar som vi kan satsa på sådant stöd går till de bygder där de bäst behövs. Det är alltså inte fråga om någon fördröjning, utan det är fråga om att få en samlad prövning av behovet.

ANDERS DAHLGREN (c):

Herr talman! Det är ingen nyhet att det här stödet är efterfrågat. Det är ju första året som det utbetalas, och vi hade svårigheter med att få veta hur stor efterfrågan skulle bli.

Stödet mottogs, som jag sade, med stor tacksamhet, och vi var naturligtvis inställda på att de 10 miljonerna inte skulle komma att räcka till. Viktigast av allt är givetvis att se till att det finns pengar till det inre stödområdet och att även glesbygder i övriga delar av landet naturligtvis skall prioriteras. Det är därför som jag har ifrågasatt om man inte borde starta en försöksverksamhet i Jönköpings län, som är så långt framme på det här området.

Det kan inte vara obekant för jordbruksministern att det föreligger utredningar som visar att antalet människor i just de här områdena i glesbygd på grund av att jordbruk slås ut kommer att minska med ungefär 50 000 fram till 1985 – om man inte kan hitta kombinationssysselsättningar. Detta gäller

*Om tidpunkten
för förslag till ny
jordförvärvslag,
m. m.*

glesbygdsområden i såväl södra och mellersta som norra Sverige. Därför är det väldigt viktigt att jordbruksministern ser till att pengarna kommer fram. Stödet är en av grundstenarna i den nya jordbrukspolitiken om vi skall kunna få en landsbygd som överlever.

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Jag tror att det ändå är riktigare att avvakta så att man först får en överblick över det totala behovet och anspråken och sedan göra en bedömning och en prioritering än att först avgöra tilldelningen till ett enstaka län.

ANDERS DAHLGREN (c):

Herr talman! Det är naturligtvis regeringen som avgör hur den skall handla. Jag har en annan uppfattning, och jag återkommer när jordbruksministern har gjort den totala avvägningen och vi har fått se hur mycket pengar som har kommit fram.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om tidpunkten för förslag till ny jordförvärvslag, m. m.

Jordbruksministern ERIC ENLUND erhöll ordet för att besvara *Arne Perssons* (c) den 14 november anmälda fråga, 1978/79:130, och anförde:

Herr talman! Arne Persson har frågat mig när regeringen tänker förelägga riksdagen förslag till ny jordförvärvslag och om förslaget kommer att innebära några förändringar i förhållande till den gamla regeringens förslag.

I september i år beslöt den dåvarande regeringen att inhämta lagrådets yttrande över förslag till ny jordförvärvslag m. m. Lagrådets yttrande kom regeringen till handa först den 20 november. Yttrandet övervägs f. n. inom regeringskansliet. Proposition kommer att föreläggas riksdagen så snart regeringen har hunnit ta ställning till yttrandet. Jag vill emellertid redan nu framhålla att regeringen inte har för avsikt att göra några andra ändringar i förslaget än sådana som kan föranledas av påpekanden från lagrådet. Såvitt jag nu kan bedöma blir det inte fråga om några större förändringar.

ARNE PERSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga.

Den jordförvärvslagstiftning som gällde fram till den 1 juli 1965 hade som huvuduppgift att bevara jorden i den jordbrukande befolkningens hand. Det ansågs nämligen riktigt att de som hade sin utkomst av jorden också skulle få möjlighet att förvärva och äga marken utan att behöva konkurrera med kapitalstarka intressen som hade andra syften med förvärvandet än att få den inkomst som erhålls av den direkta livsmedelsframställningen på fastigheten i fråga.

*Om tidpunkten
för förslag till ny
jordförvärvslag,
m. m.*

Sedan bolagsförbudslagen upphörde och en ny jordförvärvslag efter den 1 juli 1965 infördes här i landet har det blivit allt svårare för intresserade unga jordbrukare att förvärva jordbruk. En kraftig prisstegring långt utanför en sund ränteavkastning har ägt rum. Orsaken härtill är i mycket stor utsträckning den jordförvärvslag som nu gäller. Den har underlättat förvärv av jordbruksfastigheter för personer utan någon som helst anknytning till jordbruksdrift. Marken har utan tvivel blivit ett spekulationsobjekt.

I jordbruksministerns svar på min fråga när förslaget till ny jordförvärvslag kommer har inte klarlagts om det blir i år, nästa år eller om två år. Jordbruksministern i den borgerliga trepartiregeringen, Anders Dahlgren, aviserade en ny jordförvärvslag, som skulle innebära större möjligheter för människor som ämnar bruka och bosätta sig på en jordbruksfastighet att också förvärva densamma. Lagförslaget var ämnat att föreläggas riksdagen denna höst, så att lagen skulle ha kunnat träda i kraft den 1 januari 1979. Det är beklagligt att så inte sker. Följden blir att accelererade spekulationsköp kommer att göra sig gällande ända fram till den dag då den eventuella nya lagen träder i kraft.

Jag noterar att jordbruksministern också säger i sitt svar att det inte blir någon större förändring i det kommande lagförslaget jämfört med det förslag som Anders Dahlgren hade tänkt förelägga riksdagen. Innebär det att bostadsbandet för förvärv av fastighet kommer att införas också i det lagförslag som jordbruksministern ämnar framlägga?

Får jag vidare fråga jordbruksministern om han ämnar föreslå att lagen skall träda i kraft med omedelbar verkan, dvs. samma dag som riksdagen fattar beslut härom. Detta skulle i någon mån kunna reparera en del av de skador som förseningen har vållat.

Jag vill slutligen fråga jordbruksministern: Kommer det att finnas möjligheter att genom överklagande ompröva sådana jordförvärvsärenden som är avgjorda men inte har trätt i kraft den dag lagen börjar gälla?

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! De detaljfrågor som Arne Persson tar upp kommer självfallet att övervägas i samband med att vi förbereder propositionen och överväger det yttrande som inkommit från lagrådet.

När det gäller lagens ikraftträdande är det helt klart att det inte går att hålla den ursprungliga tidsplanen, dvs. att lagen skulle träda i kraft den 1 januari 1979.

Jag delar Arne Perssons uppfattning att det är angeläget att vi får en jordförvärvslag, men det bör också sägas att den försening som Arne Persson talar om beror på omständigheter som den nuvarande regeringen inte råder över. Jag nämnde i mitt första svar att lagrådets yttrande kom regeringen till handa först den 20 november. Den tid som lagrådet har använt för att behandla förslaget har knappast påverkats av regeringsskiftet. Förseningen beror alltså, som jag redan sagt, på omständigheter som den nuvarande regeringen inte råder över.

Torsdagen den
23 november 1978

*Om tidpunkten
för förslag till ny
jordförvärvslag,
m. m.*

ARNE PERSSON (c):

Herr talman! Jag föreställer mig att en proposition som överlämnas till lagrådet för yttrande är färdigskriven. Om lagrådet eventuellt föreslår några mindre justeringar, som regeringen anser sig kunna acceptera, måste det väl ändå inte behövas någon lång tidrymd för att göra dessa justeringar. Såvitt jag kan bedöma borde denna proposition ha kunnat föreläggas riksdagen den kommande veckan. Därmed skulle beslut ha kunnat fattas så att lagen hade kunnat träda i kraft den 1 januari 1979. Det är beklagligt att så inte sker, för jag vet att priserna på mark accelererar.

Jag skulle kunna nämna ett enda exempel på ett fastighetsköp som skett de senaste dagarna någonstans i landet. Det var en fastighet på knappt 25 ha, sålunda inte fullt 50 tunnland, med gamla hus och inte en enda skogsbit som köptes för 1,8 milj. kr. Finns det någon i denna kammare eller någon över huvud taget som tror att unga människor som ämnar driva jordbruk för att leva på det skall kunna konkurrera under sådana förhållanden?

Det är i högsta grad angeläget att den här propositionen föreläggs riksdagen så snart som det över huvud taget är möjligt. Jag föreställer mig att det skulle kunna ske i så god tid att lagen kan träda i kraft den 1 januari 1979.

Jag är tacksam om jag får ett svar på frågan om lagen kan träda i kraft med omedelbar verkan så snart riksdagen har fattat beslut. Det har förekommit ärenden tidigare i riksdagen som har behandlats på det sättet.

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Jag kan försäkra Arne Persson att regeringen kommer att handlägga frågan om ny jordförvärvslag så snabbt som möjligt. Jag vill emellertid påpeka att lagrådsremissen inte är en färdig proposition. Det tidsschema som Arne Persson anger, en vecka från det lagrådsremissen återkommit till regeringen, är inte rimligt.

ARNE PERSSON (c):

Herr talman! Jag faller bara tillbaka på de uppgifter som har lämnats av trepartiregeringen. Det meddelades att förslag till jordförvärvslag skulle komma att föreläggas riksdagen under hösten 1978 och att lagen skulle träda i kraft 1 januari 1979. Då måste det väl inte vara märkvärdigare för den nya regeringen att kunna lägga fram förslag -- det måste ju vara fråga om samma lagrådsremissförfarande för trepartiregeringen som det nu blir för folkpartiregeringen.

Sedan frågade jag också om man kan tänka sig ikraftträdande vid den tidpunkt jag berörde. Jag fick inte direkt svar på frågan om jordbruksministern har uppfattningen att det kan bli möjligt att låta denna lag träda i kraft med omedelbar verkan efter riksdagsbeslut. Jag fick inte heller svar på frågan om vissa överklagningsärenden eventuellt skulle kunna omprövas som avgjorts innan beslut fattats av riksdagen om denna jordförvärvslag.

Det är dessa två frågor jag också vill ha direkt svar på.

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Även frågan om lagens ikraftträdande måste självfallet bedömas med hänsyn till det yttrande vi har fått från lagrådet.

ARNE PERSSON (c):

Herr talman! Jag föreställer mig att det är regeringen som skall besluta om förslag och inte lagrådet. Det är regeringen som förelägger riksdagen förslag och då också inskriver i förslaget när ikraftträdandet kan ske.

Överläggningen var härmed slutad.

*Om upplysning till
skogsägare beträffande
röjningsmetoder i skogsbruket*

§ 7 Om upplysning till skogsägare beträffande röjningsmetoder i skogsbruket

Jordbruksministern ERIC ENLUND erhöll ordet för att besvara *Sven-Erik Nordins* (c) den 15 november anmälda fråga, 1978/79:132, och anförde:

Herr talman! Sven-Erik Nordin har frågat om jag är beredd att ta initiativ till en objektiv upplysningsverksamhet till landets skogsägare beträffande röjningsmetoder i skogsbruket.

Röjning av plant- och ungskog är en mycket angelägen åtgärd, som syftar till att gynna de bästa plantorna och träden och ge dem möjlighet att växa bättre. Vid röjningen avlägsnas både barrträd och lövträd. Vilken röjningsmetod som kommer till användning beror på förhållandena i det enskilda fallet. Kemisk röjning är användbar endast i de fall då åtgärden inte behöver beröra barrträd. Detta gäller under förutsättning att också antalet barrträd är tillräckligt för att ge ett tillfredsställande skogsbestånd.

För dem som arbetar med att vårda våra skogar är en fullständig övergång från mekanisk till kemisk röjning inte möjlig. Den debatt som Sven-Erik Nordin åberopar i sin fråga måste förmodligen drivas av sådana som inte är insatta i skogsskötselfrågor. Givetvis är det angeläget att dessa får en objektiv information. Jag vill påpeka att skogsvårdsstyrelsernas personal och många andra som är engagerade i skogsbruket redan lägger ner mycket arbete på att informera sakligt om skogsbruket. Denna information bygger på sådana objektiva fakta som Sven-Erik Nordin har efterlyst. Något särskilt initiativ från min sida anser jag därför inte påkallat.

SVEN-ERIK NORDIN (c):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka jordbruksministern för svaret, som inte gjorde mig så värst mycket klokare eller gladare. Han säger att den debatt som jag åberopar drivs av sådana som inte är insatta i skogsskötselfrågor, och det är väl sådana som jag det. Då är det, säger han, angeläget att dessa får objektiv information. Det får de av skogsvårdsstyrelsens personal.

Och, herr jordbruksminister, en sådan information har jag fått. Här har jag i min hand en informationsskrift från skogsvårdsstyrelsen i Västernorrlands län ställd till mig bl. a. Förhoppningsvis skall det nu finnas en bild på

Torsdagen den
23 november 1978

*Om upplysning till
skogsägare beträffande
röjningsmetoder i skogsbruket*

skärmen, Lövsly på hygget. Här sägs att man skall bygga den nya skogen på barträd.

”För att klara ditt lövproblem kan du

Röja manuellt

Denna metod är mycket arbetskrävande och kostar ca 600–800 kr/ha. Den kan dessutom behöva utföras 2–3 ggr.

eller

Spruta med fenoxisyror från helikopter

Denna metod kräver god planläggning och kostar ca 300 kr/ha.

OBS. I jordbruket används årligen över 3 000 ton fenoxisyror mot ca 60 ton i skogen.”

Vad skall man dra för slutsatser av en sådan information, herr jordbruksminister?

Inte med ett ord berörs de nackdelar som kemisk bekämpning innebär. Man säger ingenting om att lövskogen mycket väl kan ingå i skogsbeståndet – det höll dock jordbruksministern med om att den kunde göra. Man säger ingenting om vad det innebär att röja manuellt. Jo, man säger hur mycket det kostar, och av det kan vi dra slutsatsen att det skulle kosta åtta gånger så mycket att röja manuellt som att använda sig av kemisk bekämpning.

”I jordbruket används årligen över 3 000 ton fenoxisyror.” Vi är ju yrkesbröder, jordbruksministern och jag, även om det är våra söner som sköter våra fastigheter. Vi är väl ändå överens om att det används alldeles för mycket gifter i jordbruket i dag. Det ursäktar inte att man också ökar gifthanvändningen i skogsbruket.

Manuell röjning ger jobb – för den självverksamme skogsägaren självfallet, men även för bolagen. Vi har ett stort skogsbolag hemma – Mo och Domsjö – som icke använder sig av kemisk lövbekämpning utan av manuell.

Flygbesprutning rubbar den ekologiska balansen. Den drabbar den bärplockande allmänheten, den drabbar vattentäkter, den drabbar det viltbråd som lever på löv. Slutligen är flygbesprutning en impopulär åtgärd hos allmänheten, som känner sin allemansrätt hotad. Jag upprepar min fråga till jordbruksministern: Tycker jordbruksministern verkligen att den information som jag och mina yrkesbröder i mitt län får är en objektiv upplysning?

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Det är inte brukligt och jag tror inte heller tillåtet att här i kammaren gå in på speciella fall. Jag skall därför inte ge mig in i någon bedömning av den rådgivning som Sven-Erik Nordin här citerar. Men det är helt klart – jag antar att vi kan vara överens på den punkten – att man bör göra valet av bekämpningsmetod med hänsyn till det aktuella fallet. Självfallet skall en avvägning göras mellan å ena sidan kostnaderna för åtgärden och effekten av den och å andra sidan hänsynen till naturvård och miljö.

SVEN-ERIK NORDIN (c):

Herr talman! Jag tackar för det sista.

Låt mig bara avslutningsvis påminna om en passus i den regeringsförklaring som avgavs den 18 oktober 1978 – jag hoppas att jordbruksminister Enlund står bakom den, kanske i viss mån också är pappa till den; de här raderna gläder mig som centerpartist. Det heter där: "Tekniken måste anpassas till kraven på god miljö och ett samhälle i ekologisk balans."

Låt mig ställa en slutfråga till jordbruksministern: Passar en giftsprutande helikopter in i ett samhälle i ekologisk balans? Passar en giftsprutande helikopter in i folkpartiets Sverige?

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Jag är naturligtvis glad att Sven-Erik Nordin citerar ur regeringsförklaringen. Det jag har sagt här i kammaren som svar på hans fråga står icke i strid med den förklaringen.

SVEN-ERIK NORDIN (c):

Herr talman! Jag kommer med uppmärksamhet att följa jordbruksministerns insatser på upplysningsområdet i fortsättningen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om åtgärder mot granbarkborreskadorna

Jordbruksministern ERIC ENLUND erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels *Allan Gustafssons* (c) den 16 november anmälda fråga, 1978/79:141, dels *Gunnar Olssons* (s) den 21 november anmälda fråga, 1978/79:155, och anförde:

Herr talman! Allan Gustafsson har – mot bakgrund av det svar som jag den 26 oktober lämnade här i kammaren på en fråga av Gunnar Olsson – frågat om jag numera har en annan och positivare syn på ytterligare medelsanvisning till bekämpning av granbarkborren. Allan Gustafsson anhåller vidare att jag, om jag inte har denna syn, dels förklarar hur skadorna skall bekämpas och den enskilde hållas skadeslös, dels bedömer hur skadorna påverkar den värmländska skogsindustrins långsiktiga försörjning med skogsråvara.

Gunnar Olsson har frågat om jag nu är beredd ge skogsvårdsstyrelsen i Värmlands län besked om de 14,5 milj. kr. som behövs för att genomföra bekämpningskampanjen mot granbarkborren i Värmland.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Jag har noterat att det svar jag lämnade den 26 oktober har blivit förvanskat eller oriktigt återgivet i olika sammanhang. I mitt svar var jag inte, som Allan Gustafsson påstår, negativt inställd till statsbidrag för bekämpning av granbarkborren. För säkerhets skull upprepar jag här den aktuella delen av mitt svar: Omfattningen av nästa års bekämpningsbehov och därmed behovet av statligt stöd kan inte bedömas förrän den pågående, av staten

Torsdagen den
23 november 1978

*Om åtgärder mot
granbarkborre-
skador*

bekostade inventeringen har slutförts och värderats. – Jag betonade i det följande replikskiftet att någon framställning till regeringen om statsbidrag ännu inte hade gjorts.

Skogsstyrelsen kom i måndags in med en framställning om statsbidrag, och regeringen har i dag ställt 24 milj. kr. till förfogande för bekämpningsåtgärder i bl. a. Värmlands län.

ALLAN GUSTAFSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret. Regeringen har alltså i dag beslutat ställa pengar till förfogande, och det är vi tacksamma för.

Jag ställde den här frågan därför att jordbruksministern förut antytt att det var ett trångt budgetläge. Men i Värmland, där skadorna är som värst, hade man gjort en inventering och kommit fram till att bekämpningsåtgärder skulle kosta 14,5 milj. kr., som skogsstyrelsen i Värmland behövde. Landshövdingen sade också vid det besök som jordbruksministern gjorde i Värmland att man ville ha ett snabbt besked, och det har man fått.

Det är ju klart att angrepp av de här insekterna ställt till mycket stor oro bland skogsägare och även bland skogsarbetare, som hört av sig till jordbruksministern – de är oroad för sysselsättningen.

Jag tackar för svaret och hoppas att vi nu kan gå till verket och få skadorna inskränkta i framtiden.

GUNNAR OLSSON (s):

Herr talman! Jag tackar också för det här svaret. Men jag förstår inte riktigt Allan Gustafssons tolkning av det. Jag tycker det alltigenom är ett positivt svar – särskilt det som står i de tre sista raderna.

Jag skall bara i anledning av innehållet i svarets första del kort referera hur frågan vuxit fram. Det var den 25 september som jag första gången aktualiserade barkborreskadorna i Värmland i en fråga till dåvarande jordbruksministern Anders Dahlgren. Genom regeringsskiftet hann jag inte få svar av Anders Dahlgren, utan jag ställde om frågan till den nye jordbruksministern den 18 oktober.

Den 26 oktober lämnade Eric Enlund svar på min fråga här i kammaren, och jag presenterade då för jordbruksministern en sammanställning över de åtgärder som skogsvårdsstyrelsen i Värmlands län bedömt som nödvändiga och som beräknades dra en kostnad av 14,5 milj. kr. Jordbruksministern gav då ett svar som på intet sätt skapade några ekonomiska förutsättningar för att kunna genomföra en brett upplagd bekämpning. Vi kom inte längre den gången.

Sedan gjorde vi tillsammans den 7 november ett besök i norra Värmland och fick då se verkningarna av den här naturkatastrofen. Jordbruksministern förklarade efter besöket att han var chockad.

Jag skall inte orda mer om detta. Vi har fått ett alldeles utomordentligt fint svar i dag.

Visserligen har regeringen genom att nu ställa 24 milj. kr. till förfogande

prutat 3,3 milj. kr. på skogsvårdsstyrelsens ursprungliga äskande, som löd på 27,8 milj. kr., om jag har fattat det rätt. Jag skall än en gång be att få tacka för det mycket positiva svaret men vill ändå ställa en följdfråga: Vilka återverkningar bedömer statsrådet att denna prutning på 3,3 milj. kr. kan få på det äskande som kommer speciellt från Värmland på 14,5 milj. kr.?

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Fördelningen av de 24 milj. kr. som nu ställs till förfogande ankommer på skogsvårdsstyrelsen. Jämfört med den fördelning som gjordes förra året kommer Värmland naturligtvis att få betydande anslag.

GUNNAR OLSSON (s):

Herr talman! Efter det som jordbruksministern såg i Värmland vid sitt besök där tror jag mig veta att han är ense med mig om att om något län i detta land behöver få de pengar som äskas – och som det finns täckning för från skogsvårdsstyrelsen – bör det vara mitt eget hemlän. Jag hoppas innerligt att denna prutning – inte så stor i och för sig men ändå en prutning – inte kommer att drabba vårt län.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om åldersgränsen för amatörboxning

Jordbruksministern ERIC ENLUND erhöll ordet för att besvara *Lena Öhrsviks* (s) den 16 november anmälda fråga, 1978/79:146, och anförde:

Herr talman! Lena Öhrsvik har frågat mig vilken åldersgräns som gäller för amatörboxning.

Frågan om den nedre åldersgränsen för boxning behandlades tidigare i år av riksdagen (KrU 1977/78:19, rskr 1977/78:216). Riksdagens beslut innebär att en ingående undersökning bör göras med syfte att om möjligt klarlägga i vilken omfattning boxare ådragit sig bestående skador vid boxning. Undersökningen bör avse tiden efter 1969 års riksdagsbeslut. I undersökningen skall självfallet medicinsk expertis medverka. Undersökningen skall bedrivas skyndsamt, och dess resultat bör helst kunna redovisas för riksdagen vid riksmötet 1978/79. Samtidigt bör för riksdagen redovisas de erfarenheter man inom idrottsrörelsen anser sig ha av tillämpningen av säkerhetsföreskrifterna. Om dessa erfarenheter och den då gjorda undersökningen kan motivera en avvikelse från säkerhetsföreskrifterna i fråga om åldersgränsen, ankommer det på regeringen att återkomma till riksdagen med förslag därom.

Riksidrottsförbundet och Boxningsförbundet arbetar f. n. med att ta fram och sammanställa de av riksdagen begärda uppgifterna.

De av 1969 års riksdag efter rekommendation av Nordiska rådet antagna säkerhetsföreskrifterna angående bl. a. åldersgränsen 17 år gäller alltså.

Torsdagen den
23 november 1978

*Om åldersgränsen
för amatörboxning*

LENA ÖHRSVIK (s):

Herr talman! Först ett tack för ett klarläggande svar. Anledningen till att jag har ställt denna fråga är att man håller på att försöka göra boxningen populär. Man kan i tidningarna läsa om sextonåriga framtidshopp, publiken som är i extas, stjärnmällar osv. Olika intressenter har gjort klart för mig att jag inte skall lägga mig i en fråga som jag inte begriper, men jag anser att jag har ett ansvar att följa upp riksdagens tidigare beslut. Det är faktiskt riksdagen som har sagt att förbud mot amatörboxning kan undvaras under förutsättning att säkerhetsföreskrifterna iaktas utan något väsentligt undantag. Riksdagen har också sagt att en sänkning av åldersgränsen under 17 år innebär en väsentlig avvikelse från säkerhetsföreskrifterna.

Därför blev vi överraskade av uttalandena i budgetpropositionen i januari, där frågan anmäldes för riksdagens information, samtidigt som föredragande statsrådet förordade en åldersgräns på 15 år. Någon motivering som berörde kärnfrågan, dvs. skaderiskerna, anfördes inte. Inte heller framgick det om regeringen egentligen hade fattat något beslut i frågan eller om regeringen ämnade underställa riksdagen ärendet – vilket man verkligen hade anledning att vänta sig med hänsyn till riksdagens tidigare klara uttalande.

Den beställning om att verka för en enhetlig åldersgräns i Norden på 17 år som riksdagen året innan hade begärt redovisades inte heller. Kulturutskottet ansåg då i likhet med tidigare år att säkerhetsföreskrifterna skulle iaktas utan något väsentligt undantag och att man borde kunna uppnå detta utan lagstiftning.

Utöver det begärde man en utredning om skadeverkningar och om erfarenheterna av säkerhetsföreskrifterna. Om den utredningen kunde motivera en ändring av åldersgränsen, skulle det ankomma på regeringen att återkomma med förslag om det.

Trots de här klara ställningstagandena från riksdagens sida tillämpas alltså en lägre åldersgräns. Därför ansåg jag det angeläget att få ett klarläggande besked. Efter det klarläggande beskedet vill jag bara ställa ett par följdfrågor: Gäller åldersgränsen också tävlingsdeltagare från andra länder vid tävling i Sverige? Tänker regeringen utfärda några anvisningar eller ta upp överläggningar eller liknande för att besluten skall följas?

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! I frågan om vad som gäller kan jag bara hänvisa på nytt till riksdagsbeslutet. Sedan kanske jag bör ge Lena Öhrsvik ytterligare några upplysningar beträffande undersökningarna som riksdagen beställde i våras.

Vid två tillfällen har överläggningar ägt rum mellan Boxningsförbundets styrelse och Riksidrottsförbundets presidium och verkställande direktör för att diskutera hur man skall tillmötesgå kulturutskottets och riksdagens önskemål om en allsidig utredning.

Undersökningen avser att ge underlag för bedömningen av boxningssportens risker och om frågan om åldergränsen för tävlingsboxning. Medicinsk expertis medverkar, och jag tycker att det är särskilt värdefullt att Idrottens

forskningsråd har engagerats. Rådet har av Riksidrottsförbundet fått 20 000 kr. för ändamålet. Vidare har Riksidrottsförbundet givit ett extra bidrag till Boxningsförbundet för att utöka de administrativa kontrollåtgärderna, dvs. kontroll av tävlingsböcker, matchresultat m. m. samt för att förstärka vidareutbildningen av tränare.

Utredningen bedrivs med sikte på att snarast nå ett resultat, i varje fall under innevarande riksdag, dvs. 1978/79. F. n. pågår insamlande av erfarenheter från andra länder, även utanför Norden, i vad avser lämplig åldersgräns.

LENA ÖHRSVIK (s):

Herr talman! Det är bra att man har tagit upp överläggningar, men min fråga är fortfarande obesvarad: Gäller åldersgränsen tävlande från annat land vid tävlingar i Sverige? Det tillämpas ju olika åldersgränser i olika länder – 11, 13 och 15 år eller vad det kan vara.

Och så den andra frågan: Tänker man vid de fortsatta överläggningarna ta upp frågan om hur den åldersgräns skall tillämpas som gäller i dag? Den tillämpas ju inte.

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Jag förutsätter att de regler som gäller enligt riksdagens beslut skall gälla alla som deltar i tävlingar i Sverige.

LENA ÖHRSVIK (s):

Herr talman! Även riksdagen har förutsatt väldigt mycket. Riksdagen har förutsatt att föreskrifterna skall gälla och att de skall iakttas utan något väsentligt undantag. Det har riksdagen sagt nu vid fyra eller fem tillfällen.

Men jag frågade om man från jordbruksdepartementets sida tänker göra någonting för att reglerna verkligen skall tillämpas, om man vill aktivt gå in och ta en överläggning med Boxningsförbundet.

Jordbruksministern ERIC ENLUND:

Herr talman! Vad som nu kommer att göras är att vi kommer att avvakta den undersökning som riksdagen har begärt och som pågår med Riksidrottsförbundets och Boxningsförbundets medverkan.

LENA ÖHRSVIK (s):

Herr talman! Spelar det då ingen roll vilken åldersgräns som tillämpas under den tid överläggningarna pågår?

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
23 november 1978

*Om finansieringen
av kraftvärmeverk*

Statsrådet CARL THAM erhöill ordet för att besvara *Martin Olssons (c)* den 16 november anmälda fråga, 1978/79:142, och anförde:

Herr talman! Martin Olsson har frågat mig vilka åtgärder regeringen ämnar vidta för att kommunerna skall få möjlighet att på acceptabla villkor finansiera byggande av kraftvärmeverk.

Samtidig produktion av elenergi och fjärrvärme i kraftvärmeverk medför att tillfört bränsle utnyttjas på ett för energihushållningen fördelaktigt sätt. 1975 års energipolitiska beslut innebar att kraftvärmeverk bl. a. av detta skäl skulle byggas i betydande omfattning.

I 1975 års beslut förutsattes att industriproduktionen skulle öka betydligt snabbare än vad som nu bedöms som sannolikt. Som framgår av bl. a. energikommissionens betänkande måste därför också behovet av elkraft under mitten av 1980-talet numera antas bli lägre än enligt prognosen vid 1975 års beslut. Häri ligger en väsentlig del av förklaringen till att den pågående och fast planerade utbyggnaden av kraftvärme f. n. är mindre än som då antogs.

Jag avser att föreslå regeringen att i den energipolitiska proposition som regeringen ämnar att lägga fram i början av år 1979 redovisa en bedömning av elbehovets utveckling under 1980-talet. Denna bör i sin tur ligga till grund för överväganden om utbyggnaden av elproduktionen, däribland kraftvärmeverk. Givetvis är villkoren för finansieringen av stor betydelse. Frågan om lämpliga metoder för att underlätta för kommunerna att klara sin del av finansieringen av kraftvärmeutbyggnaden torde få övervägas i detta sammanhang.

MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Tham för svaret på min fråga.

Byggande av kraftvärmeverk är en inte betydelselös del av energipolitiken. Att framställa elkraft på detta sätt är tillfredsställande både ur energihushållningssynpunkt och ur ekonomisk synpunkt om man jämför med t. ex. el från kärnkraft. Flera kommuner har planer på att komplettera sina fjärrvärmeverk med kraftvärmeverk, och jag har ställt frågan till energiministern med anledning av de svårigheter kommunerna har att lösa finansieringsfrågorna.

Sundsvalls kommun är ett exempel. Kommunen är beredd att besluta om uppförande av ett kraftvärmeverk för 165 milj. kr., om finansieringsfrågan kan lösas. Med hänsyn till de höga kostnaderna under de första åren är det önskvärt att finansieringen kan ske genom annuitetslån.

Kommunfullmäktige var denna vecka beredd fatta beslut om uppförande av ett sådant verk och teckna kontrakt, men på grund av att finansieringsfrågan inte lösts, bordlade man ärendet och kom överens med leverantören om uppskov med tecknande av kontrakt fram till senast den 31 december i år.

Finansieringsfrågan brådskar. Det finns många andra positiva sidor med att bygga detta kraftvärmeverk. Det planeras så att det skall kunna användas för alternativa bränslen, i den mån sådana är lämpligare än olja i framtiden. Byggnationen ger arbetstillfällen som är välkomna. Man räknar med 130 manårs sysselsättning i Sundsvallsregionen och 200 i övriga delar av landet, främst Göteborgsregionen, där sysselsättningen också torde vara välkommen.

Det svar jag fick av energiministern säger inte mycket med hänsyn till att det brådskar att få denna fråga löst. De överläggningar som representanter för kommunen hade med representanter för trepartiregeringen vittnade om att den dåvarande regeringen var beredd att medverka till att finansieringsfrågan löstes på ett tillfredsställande sätt. I svaret här hänvisar statsrådet endast till vad regeringen tänker framlägga för förslag under kommande år. Under sådana förhållanden får Sundsvall vänta länge på sitt svar.

Jag vill därför fråga statsrådet, om statsrådet inte är beredd att aktivt medverka till att Sundsvalls kommun inom de närmaste veckorna kan få lösa den här viktiga finansieringsfrågan och därmed starta detta bygge som är så betydelsefullt både ur energipolitisk synpunkt och ur sysselsättningssynpunkt.

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Som framgick av mitt svar är jag och regeringen beredda att aktivt medverka till att frågan om finansieringen av kraftvärme över huvud taget ges en tillfredsställande lösning. Det bör ske i ett samlat sammanhang, nämligen i samband med ställningstagande till den energiproposition som är utlovad till 1979 års riksdag.

Finansieringen måste ju ses i sammanhang också med frågan om vilken takt som är önskvärd när det gäller kärnkraftvärmeutbyggnaden.

Några förpliktelser i det här aktuella fallet, som Martin Olsson åberopar, från den tidigare nu avgångna regeringen existerar mig veterligt icke. Jag kan inte heller här i detta sammanhang ta ställning till den enskilda frågan. Kommunerna har ju möjligheter att på sedvanligt sätt söka ordna finansieringen av kraftvärmeutbyggnaden. De har möjligheter att utnyttja AP-fonderna som lånekälla, och de har även andra möjligheter på kreditmarknaden.

Det skulle inte vara rimligt, med hänsyn tagen till behovet av en samlad lösning på detta problem, att nu föregripa ställningstagandet genom ett beslut i en enskild fråga.

MARTIN OLSSON (c):

Herr talman! Sundsvalls kommun och andra planerar väl i enlighet med de riktlinjer för energipolitiken som gäller, och det är ju beklagligt om kommunerna på det viset så att säga blir lurade av att t. ex. den nya regeringen nu i högre grad kanske vill satsa på kärnkraftsutbyggnad än på kraftvärmeverk. Men jag tycker att har man tidigare velat stimulera kommunerna till att bygga kraftvärmeverk finns det anledning att fullfölja

Torsdagen den
23 november 1978

*Om hanteringen
av plutonium*

det.

Jag vill nämna att i den proposition nr 46 som vi fick för några dagar sedan om stöd till vissa energibesparande åtgärder inom näringslivet föreslås att stöd till utbyggnad av mottryckskraften inom industrin skall ökas. Det är ju en i stort sett lika form för framställning av elkraft som kraftvärmeverk.

Vad gäller förpliktelser sade jag inte att den tidigare regeringen hade lämnat någon förpliktelse. Jag sade att överläggningarna vittnade om att den regeringen var positiv till det här projektet och att man bedömde saken så från kommunens sida att regeringen var beredd att aktivt verka för att projektet kunde genomföras inom de tidsramar man utgått från.

Beträffande finansieringsinstitutet är det väl så, att man har försökt få krediter hos olika finansieringsinstitut och inte lyckats. Det är anledningen till frågan, och det är anledningen till att jag återigen vill framhålla att det är väsentligt att regeringen aktivt medverkar till finansieringen av detta projekt i Sundsvalls kommun.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Om hanteringen av plutonium

Statsrådet CARL THAM erhöll ordet för att besvara *Jörn Svenssons* (vpk) den 15 november anmälda fråga, 1978/79:133, och anförde:

Herr talman! Med anledning av de uppgifter som nyligen förekommit i massmedia om att svenskt plutonium har avyttrats utomlands har Jörn Svensson frågat mig, om regeringen kan redogöra för vad som verkligen förekommit och vad den med anledning därav tänker göra.

Det plutonium som avses härstammar från upparbetat Ågestabränsle. Detta bränsle bestod av uran som utvunnits i Kvarntorp.

Studsvik Energiteknik AB, dåvarande AB Atomenergi, fick i november 1968 tillstånd att föra ut detta bränsle till upparbetning.

Ågestabränslet upparbetades vid Eurochemics anläggning i Mol i Belgien. Från bränslet utvanns ursprungligen 20,3 kg klyvbart plutonium. Av dessa 20,3 kg återgick 2,3 kg till Sverige. Detta material förvaras nu i Studsvik. 2,9 kg finns fortfarande kvar vid upparbetningsanläggningen. Detta material som är i svensk ägo är blandat med diverse föroreningar och behöver bearbetas ytterligare vid upparbetningsanläggningen innan det kan utvinnas som rent plutonium.

De resterande 15,1 kg såldes av ägaren Studsvik Energiteknik AB till Eurochemic. Eurochemic tecknade i sin tur avtal om försäljning av denna kvantitet till det västtyska företaget Nukem och det av Nukem delägda bolaget Alkem.

Plutonet har sedan fått följande användning. 7,8 kg har av Alkem levererats till en forskningsreaktor i Karlsruhe och 6,7 kg till ett försökskraftverk i Kahl. Vidare ingår 0,6 kg i processavfall som fortfarande finns kvar hos Alkem.

Euratom, som är ansvarigt kontrollorgan, har bekräftat att de nämnda siffrorna är i överensstämmelse med de uppgifter som finns i organisationens materialredovisning. Redovisningen upptar även de svenska plutonium-kvantiteterna före dessa transaktioner.

Enligt min mening är det synnerligen angeläget att mycket stränga kontrollkrav upprätthålls beträffande material och utrustning som används i kärntekniska sammanhang. Sedan den aktuella försäljningen skedde har den internationella kontrollen också förstärkts. Detta har skett bl. a. inom ramen för det internationella atomenergiorganet IAEA och genom de överenskommelser som träffats med anledning av den s. k. Londongruppens arbete. Sverige verkar i dessa och andra sammanhang för en ökad internationell kontroll.

För att stärka den svenska kontrollen har regeringen nyligen beslutat att skärpa tillämpningen av bestämmelserna om hanteringen av klyvbart material.

Skärpningen innebär i korthet att anmälningsskyldighet föreligger vid förvärv eller införsel av klyvbart material i Sverige. Vidare får överlåtelse av klyvbart material endast ske efter tillstånd av regeringen eller statens kärnkraftinspektion.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag får tacka för svaret. Det är inte min avsikt att opåtalat kasta några misstankar över regeringen, men det finns vissa ting som är oklara här i svaret och som föranleder ytterligare frågor.

De uppgifter som statsrådet Tham nu lämnar är inte samma uppgifter som en representant för det tyska företaget Nukem lämnade inför svenska massmedia. Man förnekade där att Nukem över huvud taget i juridisk mening hade övertagit äganderätten till de berörda mängderna plutonium. Får jag med anledning därav utvidga frågan: Finns de här siffrorna i statsrådets svar belagda, och finns det och har statsrådet sett i original eller i kopia det avtal som här åberopas?

Sedan säger statsrådet i slutet av svaret:

”För att stärka den svenska kontrollen har regeringen nyligen beslutat att skärpa tillämpningen av bestämmelserna om hanteringen av klyvbart material.

Skärpningen innebär i korthet att anmälningsskyldighet föreligger vid förvärv eller införsel av klyvbart material i Sverige.”

Får jag med anledning av det fråga: Var det så att en sådan anmälningsskyldighet i den utsträckningen eller med den strängheten inte fanns tidigare, och hur har man då kunnat säga sig tidigare ha kontroll över detta?

Slutligen en tredje fråga. Det har sagts i en presskommuniké från regeringen häromveckan, att man också avsåg att kontrollera in- och utgående balanser när det gällde klyvbart material som hade gått in resp. ut hos Asea-Atom. Får jag fråga: Har jag uppfattat den delen av regeringens pressmeddelande rätt? Och får jag om jag har uppfattat saken rätt utvidga frågan: Hur kan man säga sig ha haft tillfredsställande kontroll över klyvbart

Torsdagen den
23 november 1978

*Om hanteringen
av plutonium*

material tidigare, om man inte dessförinnan ställt dessa fordringar eller gjort denna kontroll av Asea-Atoms verksamhet?

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! De uppgifter jag här åberopar har inhämtats av den svenska regeringen via det europeiska kontrollorganet Euratom, som är ansvarigt kontrollorgan i detta sammanhang. Jag har inte i sammanhanget sett några originalhandlingar.

Vad beträffar de skärpningar som har beslutats, så rådde tidigare den ordningen att all utförelse av klyvbart material måste godkännas. Den skärpning som här har beslutats innebär att även överlåtelse av klyvbart material endast kan ske efter tillstånd av regeringen. Det innebär alltså att en affär av det slag som var aktuell i Jörn Svenssons fråga och som skedde för åtskilliga år sedan, icke hade kunnat ske utan att regeringen i så fall gett sitt godkännande. Vad gäller förvärv eller införelse av klyvbart material i Sverige innebär skärpningen att en sådan anmälan skall ske till statens kärnkraftinspektion, som därigenom får lättare att upprätthålla balanser över det klyvbara materialet vid de anläggningar som har tillstånd enligt atomenergilagen att handha sådant.

Den sista frågan, om Asea-Atom, syftar såvitt jag kan förstå på någonting annat, nämligen regeringens beslut att uppdra åt statens kärnkraftinspektion att förbättra mätmetoderna vad gäller det bränsle som utnyttjas i Asea-Atoms bränslefabrik för framställande av bränslestavar, vilket jag tidigare har berört här i riksdagen i ett frågesvar. Dessa förbättrade mätmetoder syftar alltså till att få en bättre kontroll än den som redan finns, vilket icke innebär att den kontroll som i dag finns är otillfredsställande. Men ingenting är så bra att det inte kan göras bättre.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar för dessa förtydliganden, men jag vill ändå gå ett steg vidare. Må så vara att energiministern inte sett det omtalade avtalet i kopia eller i original, men har han försäkrat sig om att man på Euratom har sett det? Jag vill gärna pressa den frågan ytterligare, eftersom de uppgifter man tidigare fått från Euratom liksom uppgifterna från en representant för Nukem inte riktigt överensstämmer med den redovisning som här har gjorts. Jag vill alltså gärna att statsrådet ytterligare förtydligar sig: Har han fått besked huruvida man på Euratom har en kopia av detta avtal och har han på basis härav kunnat förvissa sig om att det förhåller sig så som statsrådet här har sagt.

Får jag också föra en annan fråga något vidare. Statsrådet sade att de nya skärpta bestämmelserna innebär att vissa typer av överlåtelser som tidigare har kunnat göras nu inte längre kan göras. Jag skulle vilja få veta litet mera om innebörden av det. Betyder det att det kan ha förekommit affärer där de vidare konsekvenserna, de vidare leden i affärens, inte varit under full kontroll?

Denna fråga har en mycket ömtålig internationell bakgrund och betyder så mycket för den internationella stabiliteten i en vidare mening. Mot den

bakgrunden och med anledning av att handelsministern i den tidigare regeringen åstadkom en del rabalder genom sin ganska oförblommerade åsikt att man när det gäller kärnkraftsteknologi borde handla också med ett land som Iran vill jag slutligen fråga om den nya regeringen i det här läget anser det vara försvarligt att fortsätta en sådan politik.

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Som kärnkraftsnation tillämpar Sverige mycket stränga restriktioner när det gäller hanteringen av klyvbart material. Det beslut som regeringen nyligen har fattat har ytterligare skärpt dessa restriktioner. Jag menar att det är av yttersta vikt att utnyttjandet av kärnkraft sker på ett säkert sätt, och det gäller även för denna hantering.

Sverige måste därför enligt min mening i internationella sammanhang aktivt verka för att de internationella reglerna på dessa områden är så strikta som det över huvud taget är möjligt. Det innebär att vi för att kunna bedriva ett framgångsrikt internationellt arbete måste kunna ha ett ömsesidigt förtroende för de internationella kontrollorgan som arbetar med dessa frågor. Från den svenska regeringens sida har det inte funnits någon anledning att betvivla de uppgifter som lämnats från Euratom, som i det här fallet är det ansvariga kontrollorganet.

Detta var svaret på den fråga som Jörn Svensson tidigare ställde. Jag vill tillägga att jag inte har någon anledning att tro att det tidigare har förekommit några affärer som haft sådana olyckliga konsekvenser som Jörn Svensson här antyder.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Självfallet behöver man inte hysa någon misstro gentemot de organ man i det här fallet har anlitat för att få vissa uppgifter bekräftade. Men även om man har förtroende för en myndighet hade det med hänsyn till sakens allvarliga natur och den uppmärksamhet som den väckt i det här fallet varit rätt naturligt att begära att få kopia av en handling som är av väsentlig och grundläggande betydelse för bekräftelsens trovärdighet. Jag tycker att det är litet säreget att man inte gjort det.

Statsrådet säger sig inte ha någon anledning att anta att det förekommit några okontrollerade affärer före beslutet om dessa skärpningar av bestämmelserna. Det finns givetvis inget konkret som pekar på det, men min fråga gällde närmast om sådana affärer i och för sig hade kunnat förekomma. Har det funnits någon risk för att de kunnat förekomma med de mindre stränga bestämmelser som gällde tidigare?

Jag avvaktar gärna svar också på min fråga rörande regeringens politik när det gäller kärnkraftsteknologiskt samarbete med schahens Iran.

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Vad beträffar kärnkraftsteknologiskt samarbete gäller det som tidigare har meddelats här i kammaren, nämligen att sådant samarbete kan ske endast under förutsättning att de länder som Sverige i så fall skulle

samarbeta med har undertecknat gällande internationella avtal och anslutit sig till dessa i ord och gärning. Något kärnkraftsteknologiskt samarbete med Iran är, såvitt jag vet, f. n. inte aktuellt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Om elförsörjningen under tid då kärnreaktorer repareras

Statsrådet CARL THAM erhöll ordet för att besvara *Rune Torwalds* (c) den 15 november anmälda fråga, 1978/79:135, och anförde:

Herr talman! Rune Torwald har frågat mig:

1. Hur stora förluster gjorde samhället per stilleståndsday för kärnreaktorer under tredje kvartalet i år?

2. Hur många dagar sammanlagt stod de sex reaktorerna stilla under nämnda kvartal?

3. Hur stor procentuell andel av elförsörjningen under tredje kvartalet svarade oljedrivna kondenskraftverk för?

Kärnkraftverk måste – liksom andra kraftkällor – då och då ställas av för översyn och underhållsarbeten. För kärnkraftverk räknar man med en årlig avställningstid på ca åtta veckor.

Elförbrukningen varierar kraftigt under året beroende på årstiderna. Under tredje kvartalet är elförbrukningen t. ex. endast ca två tredjedelar av elförbrukningen under första kvartalet. Det är därför naturligt att förlägga de årliga underhållsarbetena i kärnkraftverken till sommarmånaderna, dvs. kvartalen två och tre. På så sätt får avställningarna så liten inverkan på elförsörjningen som möjligt. Samtidigt skapas förutsättningar för ett högt utnyttjande av kärnkraftverken då de behövs bäst, dvs. under vinterhalvåret. Under första kvartalet 1978 var kärnkraftverken i drift ungefär 95 % av den totala tiden. De underhållsarbeten som genomfördes under tredje kvartalet blev i något fall långvarigare än beräknat. Såsom framgår av kärnkraftinspektionens rapport har kärnkraftverken i genomsnitt stått stilla 41 % av tiden under tredje kvartalet i år.

Av detta framgår att om man vill få en uppfattning om kärnkraftverkens driftresultat är det inte särskilt betydande att studera enstaka kvartal, utan man måste se på ett helt år. Man brukar då använda den s. k. utnyttjningsfaktorn för att illustrera kärnkraftverkens driftresultat. Kraftverken räknar i sin planering med att utnyttjningsfaktorn 70 % skall kunna uppnås efter tre inkröningsår med ca 60 % utnyttjningsfaktor.

Under driftåret 1977/78 uppnåddes i genomsnitt utnyttjningsfaktorn ca 69 % för landets sex kärnkraftsaggregat, vilket översteg det förväntade produktionsresultatet. Hittills under driftåret 1978/79 är kärnkraftsproduktionen något större än vid motsvarande tid i fjol. Detta driftresultat kan betraktas som fullt tillfredsställande.

Jag anser att det inte finns några motiv för att tala om samhällsekonomiska förluster på grund av underhållsarbete m. m. i kärnkraftverken, eftersom

produktionsresultaten ligger inom ramen för vad som planerats. Det är givetvis önskvärt att produktionsresultaten förbättras ytterligare, eftersom oljeåtgången för elproduktion därigenom kan hållas tillbaka.

Oljeeldade kondenskraftverk svarade för ca 2 % av elproduktionen under tredje kvartalet. För hela driftåret beräknas andelen bli ca 1 %. Jag anser det vara mycket värdefullt att oljeåtgången för elproduktion kan hållas på en så låg nivå som nu är fallet. Detta möjliggörs genom utnyttjandet av vattenkraft och kärnkraft.

RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Först ett tack för svaret.

Svaret är yvigt men föga konkret. Är frågorna obehagliga skriver man ofta hellre om någonting annat.

Bakgrunden till frågan är att Sverige nu har sex laddade kärnkraftsreaktorer. Om samtliga hade varit i drift under tredje kvartalet i år, skulle det ha inneburit 552 driftdagar. Givetvis måste man räkna med vissa stillestånds-dagar för reparationer och kontroll. Enligt svaret har våra laddade kärnkraftsreaktorer stått stilla under ca 41 % av den teoretiskt maximala drifttiden under det här kvartalet, dvs. under 225 av maximalt 552 driftdagar.

I somras matades det svenska folket så gott som dagligen med uppgifter om att samhället förlorade miljontals kronor varje dag som Forsmark 1 och Ringhals 3 stod oladdade i väntan på provning enligt villkorslagen. Dessa uppgifter emanerade från Vattenfall.

Jag har här i min hand ett utdrag ur Vattenfalls redovisning av den 22 februari 1978 beträffande konsekvenserna av en senarelagd idrifttagning av Ringhals 3. På s. 7 i denna redovisning finns en tabell, som jag vill kommentera något, trots att den är ett under av oklarhet. Jag har på ett flertal håll försökt få råd om hur den skall tolkas, och den rimliga tolkningen torde vara, att en senareläggning av laddningen av Ringhals 3 med ett år, vari ingår tredje kvartalet detta år, skulle kosta 600 milj. kr. i rörliga produktionskostnader – jag håller mig till dem. Med 360 driftdagar per år skulle kostnaderna för detta enligt Vattenfalls bedömningar bli drygt 1 1/2 milj. kr. per driftdag.

Vattenfall har med sin redovisning uppenbarligen velat försöka sätta regeringen under press för att nonchalera villkorslagens krav och medge omedelbar laddning. Dess bättre föll inte regeringen Fälldin undan för denna utpressning.

Denna kampanj pågick under hela tredje kvartalet i år, trots att vi numera vet att i vart fall Ringhals 3 inte var i sådant skick att den hade kunnat laddas omedelbart, även om regeringen hade gett vika för utpressningen.

Av svaret anser jag mig kunna utläsa dels att förlusterna vid en utebliven laddning eller kanske snarare inkomsterna vid en laddning av de två aktuella reaktorerna inte skulle bli av den storleksordning som Vattenfall i sin propaganda ogenerat påstod, dels att behovet av elenergi under tredje kvartalet var så lågt att trots att de sex laddade reaktorerna bara kunde utnyttjas till 59 % oljekondenskraftverken bara behövde utnyttjas för att

täcka 2 % av elförsörjningen.

Mot denna bakgrund vill jag ställa två följdfrågor till energiministern. Vilka slutsatser drar statsrådet för det första beträffande sakligheten i Vattenfalls agerande för att få till stånd en snabb laddning av ytterligare reaktorer? Anser statsrådet för det andra fortfarande att Forsmark 3 bör färdigställas, trots att vår elförsörjning uppenbarligen är väl tryggad och trots att vi dessutom snart har inte mindre än fyra oladdade, färdiga reaktorer i reserv?

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Rune Torwald kan tydligen inte riktigt bestämma sig för vad han skall fråga mig om. Den fråga som ställdes till mig handlade om drifttillgängligheten av de sex reaktorer som f. n. är i drift. Det är en aning svårt att utläsa av frågan vad som egentligen är Rune Torwalds bekymmer – om han anser att kärnkraftverken är för mycket i drift eller att de är för litet i drift. Att döma av det senaste inlägget tycks problemet vara att de är för mycket i drift.

Jag har ingen som helst anledning att nu kommentera frågeställningar rörande tidpunkten för idrifttagandet av nytillkommande reaktorer. Huruvida det i avvaktan på beslutet enligt villkorlagen uppstod samhällsekonomiska förluster torde snarast vara en fråga som Rune Torwald i så fall skulle ha ställt till den förre energiministern men som nu enklare kan hanteras inom ramen för centerpartiets riksdagsgrupp.

Jag har heller inte någon anledning att gå in på frågan när dessa nytillkommande reaktorer skall tas i drift, eftersom det är en fråga som avgörs genom de kompletterande undersökningar som den tidigare regeringen har föreskrivit för ett drifttillstånd enligt villkorlagen. Jag ser heller inte någon anledning att i detta sammanhang kommentera frågan om när Forsmark 3 skall färdigställas.

RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Energiministern tycker att mina frågor är ovidkommande, men jag anser att de är mycket relevanta. Jag har inte fått något svar på min första fråga, om hur stora förluster samhället gjorde per stilleståndsday för kärnreaktorer under tredje kvartalet i år. Statsrådet säger att man inte kan svara på den, eftersom det är så många faktorer att beakta. Men samtidigt hävdade Vattenfall att om inte Ringhals 3 fick starta under tredje kvartalet, skulle förlusterna bli i runt tal 1 1/2 milj. kr. per dag. Samtidigt visar statistiken att under tredje kvartalet i år genomsnittligt två av de sex laddade reaktorerna stod stilla. Man behövde ändå bara producera 2 % av det totala elenergibehovet med hjälp av oljekondenskraftverk.

Jag hävdar mot denna bakgrund att det inte var korrekt av Vattenfall att vid den aktuella tidpunkten hävda att man kunde skaffa inkomster i storleksordningen en och en halv miljon per dag genom att starta Ringhals 3. Det fanns ingen köpare av den kraft som man eventuellt kunde producera vid Ringhals 3.

Det är mot den bakgrunden jag ånyo ställer den fråga jag inte fick besvarad.

Tycker energiministern att Vattenfalls agerande när det gällde att få till stånd en snabb laddning av Ringhals 3 var sakligt motiverat?

Nr 39

Torsdagen den
23 november 1978

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Jag noterar ännu en gång att den fråga Rune Torwald ställt till mig nu inte har ett dugg att göra med de ursprungliga frågor som ställdes till mig.

F. ö. kan jag bara notera att Vattenfalls uppgifter rörande de ekonomiska konsekvenserna av en försening av idrifttagning av Ringhals 3 hade att göra med den förskjutning av tidsprogrammet som åstadkoms genom att ett tillstånd enligt atomenergilagen och villkorlagen inte omedelbart följs av ett idrifttagande. Det är en långvarig process att sätta en reaktor i drift. Vattenfalls beräkningar åsyftade de ekonomiska förluster man ansåg att man gjorde genom hela denna tidsutdräkt.

Jag förstår inte, herr talman, vad som här är Rune Torwalds problem. Det har förelegat full enighet om att en noggrann prövning skulle ske av villkorlagen och att vi därvid skulle ta de ekonomiska förluster som kunde uppstå. Jag är övertygad om att den bedömningen delas av samtliga här i kammaren. Det är heller ingen anledning att nu diskutera den frågan, eftersom den tidigare regeringen här har kommit fram till ett beslut. Vi får nu avvakta vad detta kommer att leda till.

I övrigt vill jag bara notera det som Rune Torwald så riktigt påpekade. Genom ett utnyttjande av kärnkraften och för den delen också av vattenkraften kan vi hålla oljeproduktionen av elkraft på en mycket låg nivå.

RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Måssmedia hävdade att Vattenfalls framställning hade skett på basis av att vi hade behov av att ta nya kärnkraftreaktorer snabbt i drift för att trygga energiförsörjningen. Så var inte fallet. Det hävdades att man i motsatt fall skulle göra stora omedelbara förluster för varje månad som gick. Så var heller inte fallet. Det är alltså uppenbart att den möjligheten att få inkomster inte fanns, såvida man inte skulle ge sig på att exportera energi. Oljekondenskraftverken var dessutom minimalt utnyttjade, och det tycker jag är bra. På den punkten är vi helt eniga.

Jag är också glad åt att den gamla regeringen stod pall för de påtryckningar som förekom från olika håll när det gällde att negligera villkorlagens bestämmelser.

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Ja, Rune Torwald, jag kunde aldrig förmärka att det inom den tidigare regeringen förekom någon meningsskiljaktighet på denna punkt. Som jag sagt tidigare tror jag att den uppfattningen delas av samtliga partier här i riksdagen, att om man har säkerhetsbestämmelser så skall dessa följas. Den prövning som blir erforderlig får ta den tid som behövs.

I övrigt vill jag notera att frågan om elbelastningen, som jag tillät mig antyda i mitt svar, ju har ett visst sammanhang med årstiderna och därav

*Om elförsörjningen
under tid då kärn-
reaktorer repareras*

åtföljande klimatförändringar. Under vinterhalvåret är elförbrukningen i landet väsentligt större, dels beroende på att det då är något kallare än under sommaren, dels beroende på att den industriella produktionen då har en högre nivå. Man kan här alltså inte jämföra olika kvartal med varandra. När man skall bedöma de driftförluster och samhällsekonomiska förluster som uppstår genom att en reaktor står stilla, måste man se detta på helårsbasis.

RUNE TORWALD (c):

Herr talman! Jag konstaterade bara att samtliga partier i riksdagen inte var eniga när vi antog villkorlagen. Det fanns t. o. m. partier som ansåg att den var helt obehövlig. Jag vet också att det mycket var tack vare den dåvarande statsministern Fälldins hårda agerande som villkorlagen över huvud taget kom till, och jag är tacksam för att den funnits till.

Det är glädjande att statsrådet Tham nu säger att vi är helt eniga om att villkorlagen skall tillämpas. Jag hoppas att den blir tillämpad även av de instanser som nu fått i uppdrag att pröva de borrhål som är avgörande för huruvida ytterligare reaktorer skall tas i drift eller inte.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 13 Om upprustning av vissa eldistributionsnät

Statsrådet CARL THAM erhöll ordet för att besvara *Håkan Winbergs* (m) den 16 november anmälda fråga, 1978/79:139, till industriministern, och anförde:

Herr talman! *Håkan Winberg* har frågat industriministern om han – i syfte att bidra till önskvärd energibesparing – är beredd att ta initiativ för att få till stånd en upprustning av omoderna delar av eldistributionsnäten i landet.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall besvara frågan.

Enligt förordningen (1959:369, omtryckt 1977:348) om statligt stöd åt landsbygdens elförsörjning kan stöd lämnas för att bygga ett nytt elektriskt distributionsnät eller ett nytt lokalt kraftverk eller för att rusta upp ett distributionsnät. Stödet kan lämnas i form av bidrag och lånegarantier.

Beslut om stöd fattas av statens industriverk som också administrerar bidragen.

Stödverksamheten är inte bara ett verksamt instrument för att underlätta strukturomvandlingen utan bidrar också till en bättre hushållning med el.

Förlusterna vid överföring av el i nerslitna och klen dimensionerade elnät uppgår oftast till 20 å 30 %. Efter en upprustning kan förlusterna reduceras till hälften.

Industriverket har låtit genomföra en teknisk-ekonomisk undersökning av distributörernas verksamhet för att få en uppfattning om i vilken omfattning underhållsarbete och förnyelse eftersätts. Resultatet av undersökningen har

redovisats i utredningen Elddistribution – en ekonomisk analys.

Utredningen visar att det finns risk för att många företag eftersätter underhåll och förnyelse av sina nät främst på grund av att de har för glest kundunderlag. I vissa fall har de också satt taxorna för lågt. En grov uppskattning ger vid handen att det finns mellan 40 och 50 distributionsföretag med elnät som, enligt industriverket, bör rustas upp.

En sådan upprustning som Håkan Winberg efterlyser pågår inom ramen för den statliga stödverksamheten.

HÅKAN WINBERG (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Tham för svaret på min fråga.

Det är stora mängder energi som transporteras på elkraftnätet i vårt land. Jag har sett en uppgift om att 1976/77 gick energi som motsvarade 24 terawattimmar från norr till söder på det s. k. storkraftnätet. Mycket av den kraften går sedan ut på mindre distributionsnät – det är denna kraft som min fråga i första hand gäller – och där förekommer det också stora förluster. Statsrådet Tham nämner i frågesvaret att förlusterna kan uppgå till 20–30 %, och det är ju ganska mycket – det är faktiskt mer än jag visste när jag började titta litet på det här. Jag tror man kan säga att det motsvarar den mängd energi som ett antal kärnkraftverk kan producera. I alla fall skulle man tjäna avsevärt om man kunde reducera de förluster som görs under distributionen.

Jag tror det är en viktig uppgift att se till att de här möjligheterna att reducera förlusterna marknadsförs på ett riktigt sätt. Vad som behövs är en upprustning av de delar av distributionsnätet som inte håller den godtagbara standarden. Om man ökar upprustningen är åtgärderna – modernisering av transformatorer och förstärkning av underdimensionerade överföringsledningar – till väsentlig del ekonomiskt självbärande. Om man kunde initiera landsomfattande åtgärder för en sådan allmän upprustning, skulle det dessutom ge åtskilliga sysselsättningstillfällen under en avsevärd tid.

Såvitt jag vet ligger åtskilliga ansökningar hos industriverket om bidrag och lån som uppgår till väsentligt större belopp än vad som är anslagna för detta ändamål. Med hänsyn till att åtgärderna som sagt torde vara ekonomiskt självbärande skulle jag vilja hemställa till statsrådet att vid budgetbehandlingen vara ganska generös med förslag om anslag till det här ändamålet.

Statsrådet CARL THAM:

Herr talman! Det är möjligt att jag i mitt svar, herr talman, uttryckt mig en aning otydligt. När jag sade att förlusterna kunde uppgå till 20 à 30 % avsåg detta procenttal inte den totala elförbrukningen i landet utan den ström som distribueras på de aktuella svaga distributionsnäten. Det är klart att storleken av dem i och för sig inte bör underskattas, men det är inte riktigt den storleksordningen som Håkan Winberg här talade om. Men det är ändå angeläget att det sker en upprustning – jag har här ingen annan mening.

Jag kan försäkra att jag liksom andra regeringsledamöter försöker att, inom

ramen för ett mycket knappt utrymme, tillgodose de olika angelägna anspråk som föreligger inom resp. område.

HÅKAN WINBERG (m):

Herr talman! Jag tackar för denna komplettering. Låt oss enas om att även en sådan liten vinst som 5 % skulle kunna ge avsevärda fördelar och besparingar.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 14 Föredrogs och hänvisades

Motioner

1978/79:50 till civilutskottet

1978/79:51 till finansutskottet

1978/79:52 till skatteutskottet

1978/79:53 till civilutskottet

1978/79:54 till skatteutskottet

1978/79:55 till näringsutskottet

§ 15 Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställningar 1978/79:94–96

§ 16 Jämställdhetsfrågor

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1978/79:12 med anledning av motioner om jämställdhetsfrågor.

I detta betänkande behandlades motionerna

1977/78:225 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats

1. att riksdagen uttalade sig för att arbetsköpare icke ägde rätt att anställa personal för mindre arbetstid än 20 timmar per vecka utan den lokala fackliga organisationens godkännande,

2. att riksdagen hos regeringen begärde att lagen om anställningsskydd ändrades så, att arbetsköpare skulle vara skyldig att före nyanställningar erbjuda redan anställd med deltidsarbete mer arbete,

1977/78:893 av Olof Palme m. fl. (s) såvitt nu var i fråga (yrkandet 12),

1977/78:1319 av Bonnie Bernström (fp) och Olle Wästberg i Stockholm (fp),

1977/78:1353 av Jörn Svensson (vpk), vari yrkats att riksdagen skulle anslå 20 milj. kr. till en fond, avsedd att användas för stöd till kvinnocentra efter mönster av nu existerande sådana i Oslo, Köpenhamn och Göteborg,

1977/78:1356 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats

1. att riksdagen hos regeringen begärde förslag till åtgärder för kamp mot kvinnodiskriminering inom arbetslivet främst genom

a. en sysselsättningspolitik som tryggade allas rätt till ett meningsfullt arbete,

b. bättre utbildning av och instruktioner för personal hos arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) och länsarbetsnämnderna för att bryta könssegregeringen på arbetsmarknaden,

c. förbud mot könsriktad platsannonsering,

d. att arbetsköpare ålades att anta av AMS eller länsarbetsnämnd (arbetsförmedling) anvisad arbetskraft,

e. att statens avtalsverk och riksdagens löne delegation borde verka för höjda löner i "kvinnoyrken" som låg under deras kompetens,

f. att alla regler som förhindrade kvinnor från eller stimulerade dem att inte ta förvärvsarbete avskaffades,

2. att riksdagen hos regeringen begärde förslag om motverkande av kvinnodiskrimineringen inom undervisningen främst genom

a. att samtidigt som kvinnors situation och insatser beaktades på ett tillbörligt sätt inom varje ämnesområde infördes ett särskilt ämne om kvinnans ställning och kvinnofrågans utveckling i grundskolans och gymnasieskolans läroplaner,

b. att kvinnofrågan gjordes till ett särskilt högskoleämne,

c. att fortbildnings- och extrakurser i kvinnofrågan ordnades för redan utexaminerade lärare, främst i samhällsvetenskapliga ämnen,

d. att yrkesvägledningen i skolorna gavs målsättningen att bryta könssegregering i linjeval och på arbetsmarknad samt att yrkesvägledare gavs härför avsedd utbildning,

3. att riksdagen hos regeringen begärde förslag till åtgärder för kamp mot kvinnodiskriminering inom lagstiftningen främst genom

a. förbud i grundlagen mot spridande av diskriminerande uppfattningar om kvinnan,

b. särskild lag med förbud mot spridning av kvinnodiskriminerande text och bilder, även i reklam,

4. att riksdagen hos regeringen hemställde om förslag för att förverkliga övriga i motionen framförda förslag i kampen mot kvinnodiskrimineringen, och

1977/78:1665 av Marianne Stålberg m. fl. (s).

Utskottet hemställde

1. beträffande uppföljning av deltidarbetet att motionen 1977/78:893, yrkandet 12, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

2. beträffande minimiarbets tid m. m. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:225,

3. beträffande åtgärder mot kvinnodiskriminering att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1356,

4. beträffande utredning av kvinnors situation i glesbygd att motionen 1977/78:1665 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,
5. beträffande diskriminering vid tillträde till offentliga lokaler att motionen 1977/78:1319 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,
6. beträffande bidrag till kvinnocentrum att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1353.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av Bengt Fagerlund, Gördis Hörnlund, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Bernt Nilsson, Frida Berglund och Anna-Greta Leijon (samtliga s) beträffande insatser för jämställdhet.

INGRID LUDVIGSSON (s):

Herr talman! Till arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 12 har utskottets socialdemokratiska ledamöter fogat ett särskilt yttrande.

Vi har med detta velat fästa uppmärksamheten på de olika förslag på jämställdhetsområdet som vi fört fram i partimotionen 893. De flesta har behandlats av riksdagen i samband med budgetpropositionen. De åtgärder som då påyrkades skulle kunna bidra till att förenkla och effektivisera arbetet med att komma till rätta med den sneda könsfördelningen på arbetsmarknaden. Riksdagens borgerliga majoritet gick dock emot oss på samtliga punkter. Det blir förmodligen anledning att återkomma till dessa frågor senare under innevarande riksmöte.

I nämnda motion tar vi också upp frågan om de deltidsarbetandes villkor, som behandlas i det nu aktuella betänkandet. Av redovisat siffermaterial, hämtat från AMS, framgår att deltidsarbetet ökar kraftigt och att det till större delen är kvinnor som återfinns här. Av en tabell som visar orsaker till att kvinnorna i så hög grad väljer att deltidsarbeta framgår att de helt dominerande skälen är att de är upptagna av eget hushåll eller att de inte vill ha heltid. År 1977 uppgav 85 % av de tillfrågade något av dessa skäl. Man kan väl knappast beskyllas för att dra förhastade slutsatser om man konstaterar att de här undersökningsresultaten i högsta grad hänger ihop med könsrollsmönstret i vårt samhälle men också beror på att det fortfarande finns flera rent praktiska hinder för kvinnors förvärvsarbete. Brist på barnomsorg och långa resvägar är ett par exempel på orsaker som säkert döljer sig bakom dessa siffror.

Det bör emellertid noteras att det även finns ett relativt stort antal deltidsarbetande som önskar arbeta heltid. Vid undersökningstillfället var siffran 70 000. Självfallet måste sysselsättningspolitiken sikta till att alla som vill ha ett heltidsarbete också får det.

Vad vi främst vänder oss emot i motionen är dock att de deltidsarbetande så ofta har sämre villkor än andra. Fortfarande anställs många på så kort deltid att de inte får sociala förmåner. De deltidsarbetande har också ofta sämre möjligheter att få internutbildning och därmed nya arbetsuppgifter på sin arbetsplats. Det vore verkligen att undergräva jämställdhetssträvandena att

låta deltidssysselsättningen bli en arbetsmarknad med särvillkor, där tryggheten eftersätts och arbetstidens längd styrs av arbetsgivarens behov av flexibel arbetskraft. Vi menar att det är nödvändigt att utvecklingen följs med uppmärksamhet och att tendenser av det här slaget bryts.

Enligt vad utskottet inhämtat är deltid arbetet nu under utredning både inom arbetslivscentrum och inom delegationen för arbetstidsfrågor. Vi väntar oss att de problem som vi pekat på och som aktualiserades av den socialdemokratiska regeringens jämställdhetsdelegation nu behandlas så skyndsamt som möjligt, och vi har därmed inte reserverat oss mot utskottets yrkande. Detsamma gäller beträffande förslaget om att arbetsgivare skall vara skyldig att före nyanställningar erbjuda redan deltidsanställda mer arbete. Den frågan kommer att tas upp i anställningsskyddskommittén, och eftersom utskottet förutsätter att frågan kommer att tas upp utan dröjsmål har vi kunnat biträda utskottsbetänkandet på den punkten.

En annan socialdemokratisk motion med Marianne Stålberg som första namn tar upp de speciella arbetsmarknadsproblem som berör kvinnor i glesbygder. En utredning som belyser deras situation begärs i motionen. Enligt de uppgifter utskottet fått skall detta uppdrag ingå i jämställdhetskommitténs pågående utredning om hemarbetande kvinnor.

Vi vill från socialdemokratiskt håll starkt betona att det är angeläget att den här frågan blir grundligt genomarbetad och att man kommer fram till förslag som underlättar för kvinnor i glesbygderna att få tillträde till arbetslivet.

Jag har, herr talman, inget annat yrkande än utskottets.

EIVOR MARKLUND (vpk):

Herr talman! Jag vill börja med att kommentera några delar av utskotts-
betänkandet vad gäller vpk:s motion nr 1356. Det är de delar som rör kvinnorna och arbetsmarknaden.

Utskottet drar den litet egendomliga slutsatsen att eftersom riksdagen har slagit fast att målet för sysselsättningspolitiken är allas rätt till arbete finns det ingen anledning för riksdagen att ta ställning till konkreta åtgärder. Så måste man nämligen tolka utskottets behandling av våra förslag. Ändå är det ju fullständigt uppenbart att utvecklingen hittills inte främjat riksdagens målsättning. Visserligen har den kraftiga tillväxten av kommunernas och statens verksamhet medfört en ökning av kvinnornas förvärvsarbete, eftersom den verksamheten i stor utsträckning går ut på traditionella kvinnouppgifter – att vårda, att ta hand om, att betjäna andra. Men förvärvsgraden för kvinnor är fortfarande mycket lägre än för män, och i takt med att den ekonomiska krisen förvärrats har också möjligheterna till arbete för kvinnor ytterligare minskat.

Jag hade tillfälle att häromdagen delta i en diskussion här i kammaren om tekoindustrins utveckling. Det är ett område där det finns åtskilliga exempel på hur kvinnor, som en gång fått en chans att gå ut i arbete, nu upplever otrygghet inför framtiden och känner sig svikna av ett samhälle som inte förmår skydda ens rätten att få behålla ett arbete.

Åtstrammingspolitiken under de senaste åren har vidare kommit till uttryck i en ökande arbetslöshet bland de unga kvinnorna.

Överallt sägs det att grunden för jämställdhet är att alla har möjlighet till en egen försörjning. I jämställdhetsdebatten sägs det också att det handlar om att förändra människors syn på vad som av tradition kommit att utvecklas till roller. Men hur skall jämställdhetsarbetet någon gång få ett riktigt fotfäste, om inte heller den unga generationen kvinnor känner att förutsättningarna är jämställda?

Det är inte minst med tanke på den tilltagande arbetslösheten bland unga kvinnor som vi i motionen tagit upp frågan om hur AMS fungerar, vad som krävs av yrkesorienterande och platsanvisande personal. På det området har en del hänt, och vi kommer att följa den utvecklingen. Jämställdhetskommittén arbetar också med en del projekt som kan få betydelse för det fortsatta arbetet med andra frågor som tas upp i vpk-motionen. Men det skall inte behöva hindra arbetsmarknadsutskottet från att något mer diskutera åtgärder. Man upphörde ju inte att diskutera skattepolitik för att en skatteutredning satt i flerårigt arbete.

Jag yrkar, herr talman, bifall till motionen 1356.

I motionen 225 har vpk föreslagit dels ett uttalande för en minimiarbets tid på 20 timmar per vecka, dels att arbetsköparna skall vara skyldiga att vid nyanställningar först erbjuda deltidsanställda mera arbete. Båda dessa förslag syftar till att stärka kvinnornas situation ekonomiskt och på arbetsmarknaden.

Bakgrunden är den kända – att det i dag finns nära en miljon deltidsarbetande. 800 000 av dem är kvinnor. Nära en kvarts miljon jobbar mindre än 20 timmar per vecka och många så litet att de går miste om sociala förmåner. Det är känt att en helt överväldigande majoritet av dessa är kvinnor. Och det är dessutom känt att de i betydande utsträckning återfinns inom olika serviceyrken.

Utskottet gör en mycket egendomlig och försåtlig analys av deltidsarbetet, som såvitt jag förstår syftar till att försvara och försköna dess existens och utbredning. Man försöker ge sken av att arbetsmarknaden egentligen bara är inrättad efter hur människor och framför allt kvinnor vill ha det. Man försöker hävda att 85 % av kvinnorna som deltidsarbetar föredrar deltidsarbetet antingen därför att de är upptagna i det egna hushållet eller därför att de helt enkelt inte vill jobba mer. Men vad man inte ens gör ett försök att resonera om är vad förutsättningarna är för kvinnornas inställning. Vad betyder bristen på barntillsyn? Vad betyder de långa arbetsresorna? Vad betyder avsaknaden av kollektiva transportmedel i stora delar av landet? Vad betyder det sociala, ekonomiska och kulturella förtryck som kvinnorna utsätts för?

Så länge vi inte har svar på de frågorna kan vi bara konstatera att redovisningar av kvinnornas förvärvsbenägenhet inte är något annat än återspeglings av kvinnoförtrycket. Eller är det någon som vill hävda att det finns en grundläggande biologisk skillnad mellan män och kvinnor, som gör att män föredrar heltidsarbete och kvinnor deltidsarbete?

Deltidsarbetet ökar mest bland kvinnor i åldrarna 25–34 år. Det kan ge en liten vink om att bristen på barntillsyn inte är en helt oväsentlig faktor i sammanhanget. Om vi sedan lägger ihop det faktum att många kvinnor anser sig tvingade att söka sig deltidarbete med de allt starkare kraven på förkortad arbetstid från dem som heltidsarbetar så är inte den nödvändiga slutsatsen en ökad ansvällning av deltidarbetet. Slutsatsen kan också vara en generell arbetstidsförkortning. För det talar också en rad andra skäl, som jag inte tänker gå närmare in på här.

Kvinnornas ekonomiska oberoende är förutsättningen för social och kulturell frigörelse. Ett deltidarbete, dessutom ofta i lågavlönat servicejobb, ger inget ekonomiskt oberoende. Därför är ansvällningen av deltidarbetet ett direkt hinder för kvinnornas frigörelse och jämlikhet. Detta är den främsta anledningen till vårt krav på att arbetsköparna, innan flera deltidarbetande anställs, skall vara tvingade att först erbjuda redan anställda deltidarbetande mer arbete. Kravet på en begränsning av deltidarbetet genom en minimiarbetstid på 20 timmar per vecka är främst motiverat av att det skulle förhindra arbetsköparna att utnyttja kvinnoarbetslösheten genom att erbjuda kvinnorna så korta veckoarbetstider att de kan smita undan vissa sociala avgifter.

Herr talman! Jag blir varje gång lika upprörd när jag möter inställningen att deltidarbetet är bra och önskvärt. För det *är* inte bra, och det *är* inte önskvärt, framför allt inte från kvinnornas synpunkt. Och utelämnande av väsentliga fakta – vare sig det sker i borgerliga motioner eller intetsägande utskottsbetänkanden – kan inte ändra på detta.

Jag blir upprörd därför att jag känner till bristen på barntillsyn, som håller hundratusentals kvinnor i arbetslöshet eller undersysselsättning och därför att jag känner situationen för alla de kvinnor som, efter att ha jobbat i det egna hemmet i många år, plötsligt upptäcker att ingen längre behöver dem, och då menar jag inte bara den egna familjen utan också arbetsmarknaden.

Jag blir upprörd därför att jag känner villkoren för alla de kvinnor, som bor i delar av det här landet, där det är nära nog omöjligt för en kvinna att få ett jobb.

Alla dessa kvinnor utnyttjas skamlöst. De får utgöra reservarbetskraft, om kapitalet någon gång skulle behöva dem. De får åka, ibland miltals, för ett par timmars jobb och litet nålpengar från kommunernas hemtjänst. Deltidsarbetet håller dem kvar i ekonomiskt beroende av sina män. Arbetslösheten och undersysselsättningen gör att arbetsköparna kan hålla nere lönerna och bedra kvinnorna på sociala förmåner.

Men det är väl bra att kvinnorna får jobb och att de kan välja att inte jobba heltid? Nej, det är inte bra att kvinnorna hålls kvar i ekonomiskt beroende, och valfriheten existerar inte för de flesta kvinnor, helt enkelt därför att heltidsjobben inte finns, för att barntillsynen inte finns, för att kommunikationerna inte finns. Det är bra bara från den lilla privilegierade gruppens synpunkt, vars intressen de borgerliga partierna företräder.

Man hänvisar till utredningar också i detta avseende. Och visst pågår det utredningar. Men riksdagen måste väl ändå kunna säga vad man tycker,

också medan utredningsarbete pågår.

Våra förslag kommer inte att i grunden förändra kvinnornas situation, men de bidrar till att göra den bättre och skydda dem mot det mest extrema utnyttjandet. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till vår motion 1977/78:225.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Eivor Marklund har nyss verkingsfullt påtalat en väsentlig sida av det massiva ekonomiska förtryck som alltjämt råder gentemot kvinnorna. Hon har emellertid även något berört att detta förtryck delvis också har en psykologisk och ideologisk bakgrund. Det är delvis andra delar av denna bakgrund som det har fallit på min lott att här ta upp. De frågorna tas upp i delar av vpk-motionen 1356.

Låt mig kommentera arbetsmarknadsutskottets arbete med denna del av vpk-motionen så, att om arbetsmarknadsutskottet hade lagt ned lika mycket möda på att förbättra kvinnornas ställning här i landet, på att bekämpa diskriminering och diskriminatoriska uppfattningar, som man nu gjort på att hitta mer eller mindre fiffiga förklaringar till att man inte vill göra någonting med anledning av vpk-motionen, skulle kvinnofrigörelsen ha tagit ett respektgivande steg framåt. Det är sällan vi ser ett utskottsbetänkande där man lyckats finna så många skäl – låt vara att de är dåliga – för att med anledning av ett långt batteri av yrkanden, som vpk framlagt, inte göra någonting alls.

Låt mig ta upp några av de mest graverande punkterna – graverande därför att de avslöjar en inställning bakom vilken det finns en väldig fond av passivitet och ointresse, avslöjar den väldiga klyfta som finns när det gäller de borgerliga partierna – och tyvärr delvis också socialdemokraterna – mellan å ena sidan deras välvilja i ord och å andra sidan deras ovilja i handling.

Vi har från vpk:s sida bl. a. krävt att de myndigheter och instanser som har det närmaste ansvaret för statens lönepolitiska agerande skall arbeta för en allmän uppvärdering av de yrken i vilka kvinnor traditionellt, på grund av fördomar och historisk utveckling, samlats. Kravet avfärdas med att detta inte är en sak för riksdagen utan för dess löne delegation. Men utskottet måste ju veta att det är en felaktig uppfattning. I fråga om just politiskt övergripande uppfattningar om vad som skall styra ämbetsverks och speciella instansers och myndigheters handlande är det naturligtvis de politiska myndigheterna, däribland riksdagen, som har uppgiften att ge sådana generella anvisningar till myndigheter att de på sikt fullföljer en bestämd politisk avsikt. Det hade alltså från formell synpunkt gått alldeles utmärkt att göra ett uttalande från riksdagens sida, som i så fall statens avtalsverk och naturligtvis också riksdagens löne delegation hade haft att beakta och rätta sig efter. Men det har utskottet alltså av någon anledning inte velat göra, och man har skyllet på

oriktiga formella skäl.

Vpk har också krävt, som ett led för att aktivt bekämpa kvinnodiskrimineringen, att man skall göra kvinnornas historia och den samhällliga jämställdhetsproblematiken till ett särskilt ämne vid landets högskolor. Inte heller med anledning av detta krav har arbetsmarknadsutskottet funnit att man behöver göra eller uttala någonting positivt. Utskottet har bara hänvisat till det som redan förekommit på detta område. Och man tycks i utskottet helt förbise konsekvenserna av vad man själv för fram, att det bara är vid två högskolor som det över huvud taget förekommer undervisning i ämneskurser som har denna direkta anknytning till kvinnoproblematiken. Vid de övriga förekommer detta alltså inte, och det hade i och för sig varit en anledning till att ta initiativ.

Sedan är situationen ingenstans, inte vid någon högskola, ännu sådan att kvinnoproblematiken har ett egentligt högskoleämnes ställning. Därmed saknas de institutionella resurser som krävs för att bevaka ett ämnes speciella frågeställningar, ta initiativ och genomföra forskning samt lägga upp undervisningen på effektivt sätt. Också med anledning av detta hade det behövts vad man kan kalla en ordentlig påkörare, men det har utskottet inte utnyttjat tillfället till.

Så har vpk också tagit upp frågan om hur man behandlar kvinnofrigörelsen och den problematik som därtill hör inom grundskolan. Det är en central fråga därför att man alltmer uppmärksammas på hur tidigt fördomar och diskriminatoriska synsätt grundläggs hos unga människor. De grundläggs i den tidiga barndomen, och det är självklart att grundskolan därvidlag har en mycket central uppgift i att aktivt bekämpa dem, verka för deras upplösande.

Inte heller här har utskottet funnit någon som helst anledning att göra något eller begära något hos regeringen eller andra myndigheter. När det gäller den nya läroplan för grundskolan som så småningom skall presenteras hänvisar utskottet bara till att kvinnofrågan då, som det heter, kan väntas bli uppmärksammas i *diskussionen* kring denna läroplan.

Det är verkligen att ha blygsammast tänkbara målsättning. Man kan inte säga mindre, om man över huvud taget vill säga någonting. Nästa steg är att inte säga något alls. Det finns ingenting som helst konkret i att påstå att någonting väntas bli uppmärksammas i en diskussion. Det är det snålast möjliga medgivande man över huvud taget kan göra. Ändå gäller det åtgärder för att förbättra situationen för hälften av landets medborgare.

Utskottet går inte in på det intrikata problemet på vilket sätt kvinnofrågan tas upp. Utskottet hänvisar till att den kan tas upp vid studiedagar och att så i vissa fall faktiskt också har skett. Det är verkligen ingenting att skryta över. Det vore verkligen märkligt om den över huvud taget inte skulle ha tagits upp. Det hade varit förvånansvärt. Man intresserar sig inte för det som i praktiken är väldigt viktigt både när det gäller lärarnas fortbildning och när det gäller skolarbetet och eleverna, nämligen på vilket sätt kvinnofrågan tas upp.

Såsom har framkommit under debatterna här i kammaren och även i den

offentliga diskussionen i övrigt har olika politiska riktningar, inte minst mansdominerade politiska partier och organ, högst säregna uppfattningar om vad det innebär att aktivt ta upp de kvinnopolitiska frågorna. Det är väldigt viktigt att riksdagen bevakar vad som verkligen förekommer i de sammanhang då man inom skolområdet tar upp kvinnofrigörelsen och diskrimineringen mot kvinnor.

Ofta tas dessa frågor upp på ett fullkomligt snett och felaktigt sätt, som i verkligheten befäster fördomarna. Det finns många exempel på detta. Vi har just diskuterat ett exempel där meningarna bryts, nämligen det alltmer utbredda deltidsarbetet till vilket i huvudsak kvinnor hänvisas. Hur skall man tolka detta i ljuset av att man skall främja kvinnofrigörelsen? Det finns ju de som på fullt allvar gör gällande – stora politiska partier på högerkanten – att deltidsarbete är bra och inte på något sätt verkar diskriminerande. Andra gör gällande motsatsen. Jag har inte i något sammanhang sett att den problematiken tas upp inom ramen för fortbildning eller skolarbete.

Vi vet att högerledaren här i landet, en politiskt opinionsmässigt rätt inflytelserik herre, har delgivit mänskligheten sin uppfattning att kvinnorna inte bara fysiskt utan även psykiskt konstitutionellt är olika männen. Det är inte utan att man har märkt att detta yttrande haft en viss verkan på det moderata kvinnoförbundets sätt att driva kvinnopolitiska frågor. Eftersom man vet att det finns en rad sådana här försåtliga reaktionära uppfattningar, måste man vara betydligt mer uppmärksam än arbetsmarknadsutskottet och riksdagen hittills har varit på vad innehållet är i de sammanhang där kvinnopolitiska frågor tas upp inom skolsektorn.

Låt mig peka på ytterligare ett exempel, nämligen sexualundervisningen. Jag har aldrig sett någon enda lärobok använd i den svenska skolan, som inte presenterar sexuella relationer, sexualitetens funktion och plats och t. o. m. sexualakten annat än på ett utpräglat maskulint och traditionellt sätt. Den presentationen står i grov oöverensstämmelse med de resultat av omfattande sexualvetenskapliga undersökningar som ganska nyligen har presenterats.

Det gäller att intressera sig litet grand för den politiska tendensen när det gäller de sammanhang och de material där de kvinnopolitiska frågorna tas upp.

Det låter säga sig att kvinnopolitiska frågeställningar tas upp i en rad sammanhang inom skolan, men om de tas upp på ett sätt som befäster fördomarna, då har vi ju inte alls levt upp här från riksdagens sida till det syfte som vi så många gånger har proklamerat, nämligen att bekämpa diskriminering. Då har vi i själva verket genom vår initiativlöshet och slapphet bidragit till att befästa fördomarna, under sken av att vi har gjort någonting positivt. Det kan naturligtvis inte godtas.

Det kanske mest bedrövliga i utskottsbetänkandet är den punkt som rör vpk:s krav på att man i samband med utbildningen av yrkesvägledare skall ge dem särskilt i uppgift att bekämpa den enorma snedvridenhet när det gäller yrkespreferenser och yrkesval som vi har kunnat konstatera. Där har utskottet en verkligt säregen uppfattning.

Utskottet redovisar siffror, som på ett väldigt effektivt sätt bekräftar hur

snedvriden situationen är. Då tycker jag att vanlig logik skulle kräva att slutsatsen skulle bli att mot det här måste man göra någonting. Men se, där har utskottet i sin högre visdom dragit den helt motsatta slutsatsen, nämligen att man inte behöver göra någonting. Utskottet har förutsatt att yrkesvägledningen framgent kommer att fungera på ett sådant sätt att mönstret bryts.

Men om det nu inte har brutits under årtionden, vad finns det då för anledning att säga att passivitet skulle medföra att det kommer att ändras i framtiden? Det är en fullständigt halsbrytande logik i utskottets resonemang. Nej, utskottet har inte velat göra någonting. Man har velat avfärda saken. Man är inte intresserad, och då tycker jag att man kunde säga det rent ut i stället för att komma med logiska orimligheter.

En av slutsatserna av redovisningen skulle ju f. ö. också bli att det måste finnas någonting i den svenska skolan som befäster den nuvarande yrkesuppdelningen eller i varje fall förhindrar att den modifieras. Det borde ha föranlett slutsatsen att man på det skolpolitiska området skulle ha ställt andra krav än vad utskottet här har tänkt sig att göra.

Men inte ens den enorma snedvridenheten har kunnat förmå utskottet till något annat än att avfärda frågeställningen och åvägbringa en situation där vi alltså skall gå härifrån utan att riksdagen har fattat något som helst konkret beslut för att föra kvinnofrigörelsen framåt, för att aktivt bekämpa kvinno-diskrimineringen.

Slutligen har vpk ytterligare en motion, nr 1353, som begär att 20 milj. kr. av statliga medel skall ställas till förfogande för inrättande av s. k. kvinno-centra. Jag behöver inte här plädera utförligt för betydelsen av dessa centra. De talar för sig själva. De finns redan, om också i ett litet antal. Det är allmänt omvittnat vad de betyder som samlingspunkter för kvinnor, som tillflykt undan kontaktlöshet och oförståelse, som centra för politiska aktioner gentemot olika utslag av samhällelig och privat diskriminering.

Det hade väl varit en akt av god vilja, som åtminstone hade givit någon positiv eftersmak av den här debatten, ifall riksdagen hade beslutat att ställa dessa 20 milj. kr. – en summa som i budgetsammanhang knappt ens är felräkningspengar – till förfogande, så att de som arbetar på att bygga upp kvinnocentra i olika kommuner i landet visste att det finns pengar, att brist på ekonomiska medel inte behöver hindra dem. Jag tror att det hade varit en viktig pådrivande faktor, men inte ens denna lilla faktor är utskottet berett att levandegöra.

Sammanfattningsvis, herr talman, tycker jag att utskottets allmänna attityd är illavarslande. Skall det gå så slött och så långsamt till med kvinnofrigörelsen i det här landet, då lär vi få vänta i många decennier. Då lär vi få vänta på en stor och genomgripande samhällsomvälvning innan denna fråga över huvud taget kommer på dagordningen på ett aktivt sätt.

Vi har inte i vpk den dubbelmoralistiska stilen att vi talar högtidligt om hur viktigt det är att bekämpa diskriminering mot kvinnorna och sedan i handling visar en sådan attityd som utskottet har gjort när det inte är berett att göra någonting, inte ta upp någon punkt på ett positivt sätt. Det vi talar för försöker vi också kämpa för och genomföra, överallt där vi har en sådan grad av

inflytande och makt att vårt arbete kan leda till praktiska resultat.

I konsekvens med det, herr talman, yrkar jag bifall till vpk-motionerna 1353 och 1356.

Jämställdhetsfrågor

MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Deltidsarbetet har kommit att tilldra sig stor uppmärksamhet i det betänkande från arbetsmarknadsutskottet som kammaren har att ta ställning till i dag. Frågan är inte heller ny för kammaren. Deltidsarbetet har ökat mycket kraftigt under 1970-talet. I stort sett hela sysselsättningsökningen under 1970-talet har bestått av en ökning av deltidssarbetet, och det är kvinnorna som stått för den ökningen. Kvinnorna utgör ca 85 % av de deltidssarbetande. Ca 45 % av alla förvärvsarbetande kvinnor har deltid.

Deltidsarbetet har varit av stor betydelse för att underlätta för hemsarbetande kvinnor att träda ut i förvärvslivet. Sett ur denna synvinkel är deltidssarbetet något positivt.

Men det finns också risker förknippade med det ökade deltidssarbetet, risker ur jämställdhetssynpunkt. Dessa frågor aktualiseras denna gång i en socialdemokratisk motion och i en motion från vpk.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att deltidssysselsättning inte får vara en arbetsmarknad med särvillkor. Utskottet konstaterar att deltidssarbetet utreds både inom arbetslivscentrum och inom delegationen för arbetstidsfrågor (DELFA). Medel har också avsatts för en informationskampanj om deltidssarbetets mål, medel och problem. Kampanjen arrangeras av jämställdhetskommittén och AMS gemensamt. Den kommer att omfatta hela landet och bl. a. gälla sociala förmåner vid deltidssarbete. Jämställdhetskommittén arrangerade också för några veckor sedan en uppmärksam konferens om deltidssfrågorna.

En fråga som motionärerna tar upp gäller skyldigheten för arbetsgivare att erbjuda sina redan anställda deltidssarbetare mer arbete innan man nyrekryter personal. Denna fråga finns redan som en del av anställningsskyddskommitténs uppdrag. Utskottet förutsätter för sin del att frågan tas upp utan dröjsmål.

Vpk yrkar att arbetsgivare inte skall ha rätt att anställa personal med kortare arbetstid än 20 timmar i veckan. I likhet med tidigare år avvisar utskottet tanken om lagstiftning om viss minimiarbetstid. Att notera i detta sammanhang är att det är den långa deltiden, dvs. den över 20 timmar, som framför allt ökat under 1970-talet.

Vpk-motionen innehåller en lång rad yrkanden som behandlas i utskotts-betänkandet. Jag skall här endast beröra ett område, skolan.

Skolan är ett viktigt område när det gäller att främja jämställdheten. Jämställdhetskommittén prioriterar skolan högt och arbetar med flera aspekter av skolans verksamhet. Nu senast har kommittén beslutat om ett projekt – en jämställd skola. Ett experimentellt utvecklingsarbete skall bedrivas i en skola i samverkan mellan lärare, elever och föräldrar.

Herr talman! Även i dagens svåra arbetsmarknadsläge finns det något glädjande att notera ur jämställdhetssynpunkt. Kvinnorna har i den här

lågkonjunkturen inte gjort vad de alltid tvingats till i tidigare lågkonjunkturer – de har inte lämnat arbetsmarknaden. Kvinnorna finns kvar på arbetsmarknaden, och de ökar både i antal och i andel. Mellan tredje kvartalet 1977 och tredje kvartalet 1978 har kvinnornas sysselsättning ökat med 40 000. Rätten och möjligheterna till förvärvsarbete är en av de viktigaste grunderna för jämställdhet mellan kvinnor och män.

Så ett par ord om vpk:s motion om kvinnocentra! Den väckte en diskussion i utskottet. Vi tyckte att det här är en väldigt intressant fråga. Vi redovisade alla en mycket positiv inställning till motionen, och förklaringen till vår skrivning är att det är alldeles uppenbart att frågan är på gång i de olika kommunala organen. Det har väckts en motion i Stockholms kommunfullmäktige som nu är ute på remiss, och den allmänna inställningen till att det måste bli ett kvinnohus också i Stockholm är positiv. Vi kunde inte se att det i dagens läge fanns anledning att besluta om statliga anslag. Vi ville avvakta ytterligare erfarenheter av verksamhetens utveckling.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet 1978/79:12.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Det var ju ett ganska vagt och undvikande anförande som Margaretha af Ugglas höll på utskottets vägnar, och hon undvek sorgfälligt att gå in på mera av den konkreta verklighet som jag ställde i blixtbelysning genom att anföra några exempel. Det gällde bl. a. skolans värld, där det just är – och där jag också väntade att Margaretha af Ugglas skulle göra någon kommentar – så oroväckande att så litet händer.

Även när då äntligen de kvinnopolitiska frågorna tas upp, så tas de alltså upp på ett felaktigt och fördomsfullt sätt.

Med tanke på att utskottet torde veta hur farlig och försåtlig denna fråga är borde utskottet inte nöja sig med att avfärda vpk-motionen med att säga att utskottet förutsätter att de kvinnopolitiska frågorna kommer att tas upp inom skolan, de kommer att finnas med i diskussionen osv. Hur finns de med? På basis av vilka värderingar och utifrån vilka förutsättningar finns de med? Det är detta frågan gäller, om nu en politisk instans som riksdagen verkligen skall vara med och påverka utvecklingen, så att vi inte får samma situation som präglat undervisningen i det här landet så länge den har funnits till, nämligen att man visserligen från tid till annan och i olika sammanhang har tagit upp kvinnopolitiska frågor och gjort det i ökad utsträckning men på ett fördomsfullt, snett och felaktigt sätt. Man har förtigit en mängd viktiga ting, och man har presenterat andra ting utifrån klart reaktionära eller fördomsfulla diskriminatoriska värderingar. Jag nämnde några exempel på det.

Jag skulle vilja fråga Margaretha af Ugglas rakt ut: Känner Margaretha af Ugglas inte en otillfredsställelse över att i en så viktig fråga – som berör hälften av detta lands medborgare, som berör inte bara hälften av de medborgare som lever nu utan i lika hög grad hälften av de medborgare som kommer att leva i nästa generation och generationen därefter – tillhöra ett utskott som trots att det väckts sex motioner om kvinnopolitik inte är i stånd

att ta ett enda initiativ, fatta ett enda positivt beslut? Vi skall alltså gå härifrån i dag utan att ha gjort någonting annat än att ha demonstrerat en välvilja i tryckta ord, en välvilja som saknar all praktisk betydelse därför att den ju i själva verket skärper den känsla som ett växande antal kvinnor ute i samhället måste få inför de politiska instanserna här i landet, nämligen att dessa instanser inte är trovärdiga. De talar om en sak, men så fort de ställs mot väggen och det är fråga om att ta ett enda aldrig så litet praktiskt initiativ eller beslut inom en aldrig så liten sektor av samhället, då är alla utskottsledamöter och hela utskottskansliet sysselsatta med att hitta argument för att man inte skall göra det. Det ger en beklämmande bild, och Margaretha af Ugglas inlägg här som försvar för utskottet med dess många undvikanden av centrala och kontroversiella frågor bidrar till den beklämmande bilden.

Slutligen till motionen om pengar till kvinnocentra. Vi vet alla att den stora svårigheten i det sammanhanget är just ekonomin. Det är inte mycket pengar som krävs, men de grupper som sätter i gång kvinnocentra tillhör inte de grupper i samhället som har pengar. De har mindre pengar än de flesta, det är det normala. Därför är naturligtvis stödet från det allmänna och framför allt från staten – inte minst på grund av den konkreta uppmuntran som en positiv attityd ger – av central betydelse.

Vi vet att under den ekonomiska krisen har kommunernas ekonomi försämrats, och det är ett stort problem. Det prutas ganska hårt och ibland hänsynslöst i de kommunala budgetarna. Man kan hysa grundade farhågor för att en så pass ny verksamhet som kvinnocentra kommer att få kämpa länge innan den kan få ett adekvat stöd från kommunerna. Därför hade det varit av stor betydelse om man från statens sida redan nu ställt en fond med detta blygsamma belopp – 20 milj. kr. – till förfogande. Det hade varit en uppmaning till kommunerna att prioritera på ett annat sätt än man kan befara att de kommer att göra. Det hade varit en sporre för dem som arbetar på att inrätta och utveckla kvinnocentra. Men inte ens denna lilla materiella sporre är Margaretha af Ugglas och utskottet i övrigt beredda att ställa till förfogande.

MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jörn Svensson har varit med i riksdagen längre än jag, och jag trodde han visste att välviljan i tryckta ord kan ha sin betydelse just i detta hus och i denna kammare. Det är många motionärer som tycker det är viktigt att utskotten skriver positivt om deras motioner. Arbetsmarknadsutskottet har gått igenom vpk-yrkandena och på område efter område redovisat vilka åtgärder som är på gång. Och det är faktiskt så, Jörn Svensson, att väldigt mycket är på gång när det gäller jämställdhetsfrågorna. Utskottet uppfattar nog sin genomgång av vpk-motionen som på väsentliga punkter positiv.

Jag håller med Jörn Svensson om att skolan är oerhört betydelsefull. Det var just därför jag tog upp den frågan i mitt anförande och redovisade det arbete som jämställdhetskommittén bedriver och det faktum att jämställdhetskommittén just har startat ett nytt pilotprojekt kring en jämställd skola.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Ja, Margaretha af Ugglas, det där låter bra. Men vi sitter ju inte här i riksdagen i den huvudsakliga avsikten att bedriva vårt arbete på det sättet att vi hänvisar till vad andra senkommet och oftast på ett otillräckligt sätt har gjort. Vi sitter här för att stimulera till och befordra snabbare framsteg. Desto viktigare är den uppgiften, som vi vet att i den ekonomiska och sociala kris som detta land befinner sig i sticker den politiska och sociala reaktionen allt tydligare upp huvudet, och den sticker upp huvudet också när det gäller kvinnofrigörelsen. Vi har en konservativ motströmning gentemot de positiva och progressiva på detta område, som det är viktigt för de politiska instanserna att beakta och bekämpa.

Visst finns det sammanhang, Margaretha af Ugglas, där en ideologisk deklARATION från riksdagen och dess utskott kan ha en viss riktgivande betydelse. Jag har sett många sådana deklARATIONER, och jag underskattar inte dem i de givna sammanhang där de förekommer. Men om nu välviljan uteslutande och gång efter annan bara består av ord och aldrig motsvaras av handling, då finns det risk att man i stället för att skapa intryck av att man verkligen vill göra någonting skapar intryck av att man är en dubbelmoralist. Och vi har alltför mycket dubbelmoral inom de politiska partierna och inom andra organisationer här i landet när det gäller de kvinnopolitiska frågorna. Dessa frågor har i stor utsträckning förvisats antingen till speciella kvinnoförbund, speciella kongresser och speciella kvinnor eller till andra speciella sammanhang. Där har man kunnat spela ut ordkaskader av förment radikalism, men man har sedan lika konsekvent svikit när frågorna kommit upp på ett konkret plan och det har gällt att besluta om förverkligande av någon liten del av det man så högtidligt proklamerar.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 225 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eivor Marklund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 12 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 225 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eivor Marklund begärde rösträk-

Nr 39

Torsdagen den
23 november 1978

Jämställdhetsfrågor

Nr 39

Torsdagen den
23 november 1978

Jämställdhetsfrågor

ning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 258
Nej - 13

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1356 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eivor Marklund begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 12 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1356 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eivor Marklund begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 258
Nej - 13

Mom. 4 och 5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1353 av Jörn Svensson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Jörn Svensson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet nr 12 mom. 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1353 av Jörn Svensson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 256
Nej - 13

§ 17 Förhandlingar om statsanställdas pensionsfrågor

Nr 39

Torsdagen den
23 november 1978

*Förhandlingar om
statsanställdas
pensionsfrågor*

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1978/79:10 med anledning av motion om medverkan av Statspensionärernas Riksförbund vid förhandlingar om statsanställdas pensionsfrågor.

PER GAHRTON (fp):

Herr talman! Jag tänker inte begära votering.

Pensionärerna måste få vara med och bestämma i samhället. Det kan inte vara rimligt att 1,3 miljoner röstberättigade och myndiga människor inte skall ha praktiska möjligheter att påverka samhällsarbetet. Gamla tiders överdrivna principer om de äldstes allmakt har nu förbytt i sin extrema motsats – ungdomlighetsterror och den gyllene medelålderns herravälde.

Det är mot denna bakgrund min motion skall ses. Här gäller det en begränsad grupp pensionärer, statspensionärerna. Jag finner att utskottet valt att hänga upp sig på en formulering i mitt yrkande som måhända var mindre lyckad. Jag föreslog nämligen att Statspensionärernas riksförbund som "självständig part" skulle få medverka vid förhandlingarna. Det är självfallet i formell mening inte möjligt. Däremot är det uppenbart att det nuvarande systemet – som utskottet helt stöder – är otillfredsställande. Det är ett faktum att dagens löntagarorganisationer i större utsträckning tänker på framtidens pensionärer än på de nuvarande pensionärerna.

Ett tecken på detta är ledaren i senaste numret av Statspensionären, som innehåller en stark polemik mot Statsanställdas förbunds förnöjsamhet med statspensionärernas situation. Efter ett längre resonemang om hur basbelloppsanslutningen verkligen faller ut avslutar Statspensionären med följande konstaterande:

"Anknytningen kan dock aldrig bli tillfyllest då det gäller låga och gamla pensioner. Statspensionärerna bör ha rätt till samma principiella avvägningar som sker på lönesidan då det gäller låglönerna. Det framstår därför som märkligt och illavarslande då man från SF:s förhandlingsavdelning uttalar sig med så betydande tillfredsställelse om den ordning som ger endast procentuella påslag i efterskott och ingenting därutöver."

Också PRO ansluter sig till tanken på ett medinflytande för pensionärerna.

Mot den bakgrunden förefaller det märkligt att utskottet utan vidare kan förutsätta att de fackliga organisationerna på ett rimligt sätt företräder de nuvarande pensionärerna i pensionsfrågor. Statspensionärernas riksorganisation tillstyrker visserligen inte motionens yrkande, men man konstaterar att organisationen "som företräder redan pensionerade har ett legalt intresse av att bli garanterade medinflytande vid fastställande av deras villkor och pensionsbelopp".

I stället för att falla i farstun för de fackliga organisationernas entydigt negativa remissvar borde utskottet kanske ha ägnat viss eftertanke åt att

fundera på problematiken om hur pensionärerna verkligen skall få medinflytande på frågor som berör dem.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 18 Internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet

Föredrogs justitieutskottets betänkande 1978/79:12 med anledning av propositionen 1978/79:3 om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet.

ANDRE VICE TALMANNEN: Utskottets hemställan företas till avgörande momentvis. De i mom. 1 och 4 föreslagna besluten innebär sådan överlåtelse av svenska offentliga organs uppgifter till annan stat att beslut härom enligt gällande grundlag måste fattas i särskild ordning.

Mom. 1

ANDRE VICE TALMANNEN: Ett beslut av den innebörd som föreslås i detta moment skall enligt 10 kap. 5 § andra stycket regeringsformen fattas antingen genom ett beslut, varom minst tre fjärdedelar av de röstande föreningar sig, eller genom beslut i den ordning som gäller för stiftande av grundlag. Av utskottsbetänkandet framgår att förevarande fråga bör avgöras genom ett enda beslut.

På gjord proposition beslöt kammaren att den i mom. 1 upptagna frågan skulle avgöras genom ett enda beslut.

Följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 12 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Om inte minst tre fjärdedelar av de röstande röstar ja har kammaren avslagit utskottets hemställan.

Vid omröstning genom uppresning förklarades ja-propositionen ha samlat, erforderlig majoritet. Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Mom. 2 och 3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 4

ANDRE VICE TALMANNEN: Av bestämmelsen i 10 kap. 2 § andra

stycket regeringsformen framgår att samma omröstningsregel som tillämpades i mom. 1 skall tillämpas även i detta moment. Avgörande skall alltså ske antingen genom *ett* beslut, varom minst tre fjärdedelar av de röstande förenar sig, eller genom beslut i den ordning som gäller för stiftande av grundlag. Lämpligen bör även denna fråga avgöras genom ett enda beslut.

På gjord proposition beslöt kammaren att den i mom. 4 upptagna frågan skulle avgöras genom ett enda beslut.

Följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 12 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Om inte minst tre fjärdedelar av de röstande röstar ja har kammaren avslagit utskottets hemställan.

Vid omröstning genom uppresning förklarades ja-propositionen ha samlat erforderlig majoritet. Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 19 Anmäldes och bordlades

Motioner

1978/79:56 av *Allan Gustafsson*

1978/79:57 av *Christina Rogestam m. fl.*

1978/79:58 av *Rune Torwald m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:25 med förslag om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79

1978/79:59 av *Wiggo Komstedt*

1978/79:60 av andre vice talmannen *Tage Magnusson m. fl.*

1978/79:61 av *Karl Erik Olsson m. fl.*

1978/79:62 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:33 om ändring i lagen (1968:430) om mervärdesskatt, m. m.

1978/79:63 av *Svea Wiklund m. fl.*

1978/79:64 av andre vice talmannen *Tage Magnusson m. fl.*

med anledning av propositionen 1978/79:43 om medelsanvisning m. m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 inom industridepartementets verksamhetsområde

1978/79:65 av *Rune Torwald*

med anledning av propositionen 1978/79:44 med förslag till en ny jordbruksbokföringslag, m. m.

Torsdagen den
23 november 1978

1978/79:66 av *Hilding Johansson m. fl.*
med anledning av propositionen 1978/79:48 om ändring i vallagen (1972:620),
m. m.

Anmälan av interpellationer

1978/79:67 av *Lennart Nilsson m. fl.*
1978/79:68 av *Lennart Nilsson m. fl.*
1978/79:69 av *Lennart Nilsson m. fl.*
1978/79:70 av *Lars Schött m. fl.*
1978/79:71 av *Sten Svensson och Sven Eric Lorentzon*
med anledning av propositionen 1978/79:49 om vissa varvsfrågor

1978/79:72 av *Hans Nyhage m. fl.*
med anledning av propositionen 1978/79:50 om inriktningen av den
ekonomiska politiken, m. m.

1978/79:73 av *Håkan Winberg*
med anledning av propositionen 1978/79:54 om ändrade regler för uppskov
med beskattning av realisationsvinst, m. m.

1978/79:74 av *Leif Zetterberg m. fl.*
med anledning av propositionen 1978/79:58 om ändring av reglerna om
folkbokföring och beskattning av personer anställda utomlands i svenska
statens tjänst, m. m.

1978/79:75 av *Rune Gustavsson m. fl.*
med anledning av propositionen 1978/79:65 om ändring i lagen (1971:282) om
arbetarskyddsavgift m. m.

§ 20 Anmälan av interpellationer

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till
kammarkansliet

den 23 november

1978/79:97 av *Lars Henrikson* (s) till industriministern om åtgärder för att
säkra sysselsättningen vid Saab-Scania AB i Linköping:

Den svenska flygindustrin spelar en viktig roll för sysselsättningen i
Linköping. Flygindustrin representerar en viktig teknologisk resurs och har
därför betydelse för den tekniska utvecklingen allmänt sett. För ett industri-
land som Sverige måste det vara viktigt att upprätthålla en hög teknisk
standard, då den stärker vår konkurrenskraft och skapar förutsättningar för
arbete och sysselsättning.

Genom försvarsminister Lars De Geer har besked lämnats att flygplans-

projektet B3LA inte kommer att fullföljas. Detta besked är i och för sig inte överraskande, eftersom de ekonomiska ramarna för försvaret inte medger detta projekt. Det är nu viktigt att regeringen tar definitiv ställning i flygplansfrågan för att därigenom skapa förutsättningar för en framtida planering inom berörd industri.

Frågan om förutsättningarna för en omställning från flygplanstillverkning till annan produktion har diskuterats under många år. Från fackligt håll har frågan tagits upp med företagsledningen vid Saab vid flera tillfällen. Tyvärr måste konstateras att dessa framstötter mötts med ett mycket svalt intresse och alltså inte lett till önskat resultat. I dagens läge måste detta beklagas. Det är nu mycket angeläget att målmedvetna och konkreta åtgärder vidtas.

I sammanhanget finns anledning erinra om att en särskild arbetsgrupp sedan ett antal år haft som uppgift att föreslå åtgärder för att trygga sysselsättningen i Linköping. Bl. a. var det stora försvarsberoende som karakteriserar kommunen ett viktigt motiv vid arbetsgruppens tillkomst. I maj 1976 föreslog kommittén bl. a. inrättande av ett produktutvecklingscentrum i Linköping. Enligt förslaget borde start ske vid årsskiftet 1976-1977. Något regeringsinitiativ i anledning av förslaget har veterligen inte tagits.

I en interpellation till dåvarande industriministern Åsling tog jag upp projektet Stirlingmotorn i november 1977. I den diskussion som följde ställde sig herr Åsling välvillig till tankegångarna i interpellationen, men sade sig inte kunna ta slutlig ställning. Han skulle dock medverka på olika sätt. Vad som därefter hänt känner jag inte till. Jag misstänker att det är ytterst obetydligt, något som finns anledning att beklaga.

Av lättförståeliga skäl råder f. n. en betydande oro bland de anställda vid Saab. Såvitt jag kan bedöma finns risk att åtskilliga söker sig från företaget. Följden kan bli att den betydande tekniska potential, som jag pekat på inledningsvis, kommer att skingras. I detta läge måste regeringen föranstalta om konkreta åtgärder som tryggar de anställdas sysselsättning. Någon form av temporär anställningsgaranti bör enligt mitt förmenande övervägas.

Med hänvisning till det anförda önskar jag till industriministern ställa följande frågor:

Vilka åtgärder har vidtagits inom industridepartementet med anledning av interpellationerna om projekten utvecklingscentrum och Stirlingmotorn?

Vilka åtgärder överväger regeringen för att underlätta en övergång till andra produkter vid Saab i Linköping?

1978/79:98 av *Leif Zetterberg* (c) till socialministern om fritidsaktiviteter för barn:

Regeringen har i dagarna informerat ungdomsorganisationerna och kommunerna om möjligheten att för år 1979 erhålla särskilda medel för försöksverksamhet med fritidsaktiviteter för barn. För detta ändamål har ur allmänna arvsfonden anslagits 4 milj. kr. Socialstyrelsen, som handlägger ärendet och lämnar förslag till fördelning till regeringen, begär att ansökningarna skall vara inlämnade redan den 29 januari 1979. Det innebär i realiteten

att endast en dryg arbetsmånad står till förfogande för att, som det heter i den PM som utsänts, "utvidga och kvalitativt utveckla former för och innehåll i verksamheten".

Den som arbetat aktivt i en ungdomsorganisation inser genast att det är en omöjlig uppgift att upprätta genomarbetade ansökningar, allra helst som ett samarbete mellan riksorganisationer och lokala föreningar är en nödvändighet redan i det inledande stadiet för en god verksamhet. För kommunerna är det inte lättare. Man har nu under november i de flesta kommuner fastställt budgeten för nästa år och har alltså inte möjlighet att nu göra någon ny bedömning av hur mycket man kommunalt kan satsa på denna verksamhet.

Försöksverksamheten med fritidsaktivitet på sommaren för barn har nu funnits i sex år. Vi borde därför för länge sedan ha kommit bort från försöksstadiet. I utredningen Barns sommar, SOU 1975:94, berörs också denna verksamhet. I utredningen slås fast att verksamheten bör få en mer permanent karaktär och att ungdomsorganisationerna bör ges ökade resurser för sommarverksamhet bland barn. Detta bör enligt utredningen resultera i generellt högre statliga stöd till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet samtidigt som man påpekar att kommunerna bör ge föreningslivet ett ökat ekonomiskt stöd.

Ett omfattande arbete måste nu läggas ner i ungdomsorganisationerna för att utarbeta ansökningar i enlighet med den promemoria som utsänts. Det stora flertalet kommer att göra detta helt i onödan. Av ansökta belopp kunde i årets fördelning endast ca 10 % beviljas.

Från ungdomsorganisationerna har vid upprepade tillfällen framförts stark kritik mot hur det statliga stödet till sommaraktivitet för barn är konstruerat. Man anser att den ryckighet som kännetecknat detta anslag hämmar ungdomsorganisationernas förmåga till självständiga initiativ och långtidsplanering. Det byråkratiserar och drar undan basen för tillväxten och demokratin i folkrörelserna. Ungdomsorganisationerna anser att medlen skall fördelas som generellt utvecklingsanslag i enlighet med barnstugeutredningens intentioner, vilka redovisats ovan.

När vi nu tydligt står inför ett nytt fördelningstillfälle utan att vederbörlig hänsyn tagits till den kritik som riktats mot stödet finns det anledning att få denna fråga belyst i riksdagen.

Mot denna bakgrund ber jag därför att till socialministern få ställa följande frågor:

1. När kommer försöksverksamheten att övergå i mera permanenta former?
2. Delar ministern ungdomsorganisationernas syn att denna verksamhet bör stödjas i mer generella former?
3. Har socialministern helt förbisett den konstruktiva kritik som under flera år riktats mot detta försöksanslag?
4. Vilka kontakter har socialministern tagit för att underrätta sig om ungdomsorganisationernas och kommunernas syn på hur verksamheten kan läggas upp och finansieras?

5. Vilken plan har regeringen, för sitt arbete med barns sommarverksamhet?

6. Vilka förslag avser regeringen att presentera i kommande budgetproposition vad gäller barnstugeutredningens förslag om sommarverksamhet för barn?

1978/79:99 av *Margaretha af Ugglas* (m) till justitieministern om åtgärder för att förbättra ordningen i Stockholms tunnelbana:

Rapporterna om ökat våld och nedbusning i tunnelbanan i Stockholm är ytterligt allvarliga. Trots de uppvaktningar som SL-ledningen gjort hos rikspolisstyrelsen och polismästaren i Stockholm har ingen förbättring i ordningsläget vid T-banan kunnat konstateras. Tvärtom har antalet övergrepp mot SL:s personal och den resande allmänheten ökat liksom kostnaderna för skadegörelse på vagnar och stationer.

Under 1977 förekom 126 övergrepp mot SL:s personal, resulterande i 39 sjukskrivningar för olycksfall i arbete. Den allmänt mycket höga sjukfrekvensen bland spärrpersonalen (genomsnittligt 22 % under året) kan säkert till viss del tillskrivas arbetsmiljön. På vissa utsatta stationer vägrar spärrpersonalen numera att ta fast tjänst. Omsättningen bland spärrpersonalen är högre än inom någon annan personalkategori i företaget.

Beträffande skadegörelsen på vagnar och stationer åren 1973–1977 ger siffrorna klart belägg för en kontinuerlig försämring:

1973	1,2 milj. kr.
1974	2,2 milj. kr.
1975	3,0 milj. kr.
1976	3,4 milj. kr.
1977	4,3 milj. kr.

Utvecklingen för antalet polisanmälda händelser i T-banan är följande:

	Alla händelser inkl. vandalise- ring o. sabotage	Totala person- övergrepp	Övergrepp SL-personal	Övergrepp Trafikanter
1975	584	120	57	63
1976	658	226	134	92
1977	850	195	126	69
1 kv.	272	63	40	23
2 kv.	187	34	24	10
3 kv.	171	46	29	17
4 kv.	214	52	33	19
1978				
1 kv.	219	51	38	13
2 kv.	195	56	42	14
3 kv.	181	73	59	14
4 kv.				

Det är uppenbart att nuvarande rättsotrygghet i och kring Stockholms tunnelbana inte längre kan få fortgå.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag att till justitieministern få rikta följande fråga:

Vilka åtgärder anser statsrådet böra vidtagas för att förbättra ordningsläget i Stockholms tunnelbana?

1978/79:100 av *Inger Lindquist* (m) till justitieministern om åtgärder för att förbättra ordningen på bussar och spårvagnar i Göteborg:

Våld mot buss- och spårvagnsförare, angrepp på passagerare, slagsmål, fylleri och skadegörelse är numera vanliga företeelser på våra bussar och spårvagnar. Förhållandena har blivit sådana, att många människor, särskilt äldre, inte vågar åka buss och spårvagn vid vissa tider på dygnet. För de anställda är det ökande våldet och hotet ytterst otillfredsställande.

Enligt en av Göteborgs Spårvägar förd statistik har under årets tio första månader inträffat 976 fall av våld eller hot mot förare, 174 slagsmål mellan eller angrepp på passagerare och 2 584 fall av fylleri, som medfört omhändertagande eller avhysning. Sådana ordningsstörande händelser har ökat oroväckande under senare år. 1973 inträffade 1 478 fall, eller i genomsnitt 123 per månad. 1975 var motsvarande siffror 2 198, eller 183 per månad. 1977 medförde en avsevärd ökning, och siffrorna steg då till 3 851, eller 321 fall av ordningsstörande händelser i genomsnitt per månad. Särskilt allvarligt är att våld och hot mot förarpersonal har mer än fördubblats från 1973 till 1977.

Också skadegörelse på spårvagnar, bussar och vid hållplatser har ökat. 1975 registrerade Göteborgs Spårvägar 1 288 fall av skadegörelse. 1977 var siffran uppe i 1 681. Kostnaderna härför uppgick 1975 till 834 000 kr. och 1977 till 1 391 000 kr.

För att ytterligare belysa förhållandena kan nämnas, att vid en övervakning som Göteborgspolisen genomförde under kvällen och natten den 27 oktober i år och som omfattade tre spårvägslinjer och två busslinjer avhystes 101 personer. Därvid omhändertogs 31 personer enligt lagen om omhändertagande av berusade personer m. m. Av polismännen som deltog fick en slag i ansiktet, två fick sina klockarmband sönderslitna i samband med ingripande, och en polispatrull som var uppställd vid en hållplats utsattes för stenkastning.

Vad jag nu anför är exempel från Göteborg, men jag vet att motsvarande missförhållanden förekommer på många andra platser i vårt land.

Jag anhåller därför att till justitieministern få ställa följande frågor:

1. Anser statsrådet att ordningsläget såsom det här redovisats från Göteborg är godtagbart?

2. Om så inte är fallet, vilka åtgärder avser statsrådet att vidtaga för att ge allmänheten och berörd personal tillfredsställande skydd?

§ 21 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 23 november

1978/79:168 av *Britta Hammarbacken* (c) till utrikesministern om användning av visst växtbekämpningsmedel i svenskt biståndsprojekt:

Genom ändring i kungörelsen om hälso- och miljöfarliga varor förbjöds i april 1977 växtbekämpningsmedlet 2,4,5-T för användning i Sverige. Enligt en bekräftad tidningsartikel har dock samma medel inköpts i och utförts från Sverige av det konsultföretag som ansvarar för Bai Bang-projektet i Vietnam för att användas där till lövslybekämpning.

Med anledning härav ber jag att till utrikesministern få ställa följande fråga:

Anser statsrådet det vara i överensstämmelse med god etik att ett i Sverige förbjudet preparat används vid ett svenskt biståndsprojekt?

1978/79:169 av *Oskar Lindkvist* (s) till bostadsministern om ökade anvisningsmöjligheter för bostadsförmedlingarna:

I interpellationssvar den 7 mars 1978 (prop. 1977/78:89 s. 173) uttalade statsrådet Friggebo att det pågick ett arbete med ett lagförslag som skulle ge bostadsförmedlingarna bättre möjligheter att hävda de bostadssökandes rätt. Arbetet med departementspromemorian pågick enligt uttalandet för fullt. Inriktningen angavs vara att lagstiftningen skulle träda i kraft den 1 januari 1979. Denna inriktning tycks nu ha övergetts. Jag önskar därför fråga bostadsministern:

Vill bostadsministern redogöra för det hittillsvarande arbetet på ett förslag om anvisningsrätt e. d. för bostäder och för de nuvarande intentionerna beträffande det fortsatta arbetet?

1978/79:170 av *Inga Lantz* (vpk) till socialministern om ersättning från föräldraförsäkringen för besök på fritidshem:

Föräldrar med barn på daghem har rätt att besöka daghemmet en dag per år med ersättning från föräldraförsäkringen. Denna rätt finns inte för föräldrar med barn på fritidshem. Kontakter mellan förskole- resp. fritidsverksamhet och hemmen är viktiga, och allt oftare deltar också föräldrar i arbetet på både förskolor och fritidshem.

Jag vill därför fråga socialministern:

Är statsrådet beredd att medverka till att föräldrar med barn på fritidshem får ersättning från föräldraförsäkringen för besök vid fritidshemmet?

Nr 39

Torsdagen den
23 november 1978

*Meddelande om
frågor*

Torsdagen den
23 november 1978

*Meddelande om
frågor*

1978/79:171 av *Filip Fridolfsson* (m) till socialministern om alkoholmissbruket bland barn och ungdom:

I dagarna har presenterats ännu en utredning som visar att alkoholmissbruket bland barn och ungdom fortsätter att öka.

Utredningen visar också att tidigare vidtagna åtgärder för att komma till rätta med alkoholmissbruket bland barn och ungdom icke gett det resultat som man hoppades på.

Vill statsrådet redogöra för sin syn på det tilltagande alkoholmissbruket bland barn och ungdom?

1978/79:172 av *Allan Åkerlind* (m) till kommunikationsministern om civil bemanning av sjöfartsverkets sjömättningsfartyg:

När ämnar statsrådet ta ställning till frågan om eventuell civil bemanning av sjöfartsverkets sjömättningsfartyg?

1978/79:173 av *Tyra Johansson* (s) till kommunikationsministern om hastighetsbegränsningen på vägar genom tätbebyggda samhällen:

I Dingle i Bohuslän går Europaväg 6 rakt genom det tätbebyggda samhället. Hastigheten är där begränsad till 70 km/tim. Ortsbefolkningen är mycket oroad över den låta och tunga trafiken, framför allt för barnens skull. Krav har framförts om att hastigheten på denna sträcka skulle begränsas ytterligare, till 50 km/tim, vilket dock vägmyndigheterna vägrat gå med på. En demonstration med deltagande från en stor del av tätortens befolkning har genomförts för att ge skärpa åt dessa krav. Detta ger mig anledning att ställa följande frågor till kommunikationsministern:

Vilken principiell syn har statsrådet på hastighetsbegränsningar på de stora vägar som skär rätt genom tätbebyggda samhällen?

Hur stor vikt anser statsrådet man bör lägga vid en kompakt folkopinion, som kräver begränsningar av hastigheten?

1978/79:174 av *Kurt Hugosson* (s) till kommunikationsministern om vägverkets kapitalbudget:

Under flera år har trafikutskottet kritiserat nuvarande system med en särskild fond i kapitalbudgeten för statens vägverk för anskaffning av främst fordon och maskiner. Genom denna budgetkonstruktion begränsas och försvåras vägverkets möjligheter att bedriva en rationell produktion, och väghållningskostnaderna ökas också onödigtvis. Den borgerliga majoriteten avslog för innevarande års budget det socialdemokratiska kravet att avskaffa vägverkets fond, under hänvisning till att en budgetomläggning var nära förestående.

Mot denna bakgrund vill jag till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet ställa följande frågor:

1. Kommer den aviserade förändringen av det statliga budgetsystemet att genomföras i nästa års budgetproposition så att nuvarande irrationella system

med en särskild fond i kapitalbudgeten för statens vägverks anskaffning av hjälpmedel, främst av fordon och maskiner, försvinner?

2. Om den i fråga 1 omnämnda budgetomläggningen (som beslutats av riksdagen) icke kommer till stånd i nästkommande budgetproposition, avser då kommunikationsministern att för vägverkets del följa trafikutskottets uttalanden och omvandla vägverkets fond till att enbart bli en fastighetsfond?

1978/79:175 av *Wivi-Anne Cederqvist* (s) till justitieministern om nytt polishus i Sandviken:

Regeringen uppdrog i maj 1977 åt byggnadsstyrelsen att projektera nybyggnad av ett förvaltningshus för polis och åklagarmyndighet i Sandviken. Projektarbetet slutfördes i oktober 1978.

Med anledning härav vill jag ställa följande fråga till justitieministern:

När avser regeringen att avlämna sitt besked till byggnadsstyrelsen om igångsättning för byggande av nytt polishus i Sandviken?

1978/79:176 av *Märta Fredrikson* (c) till kommunministern om åtgärder med anledning av oljeutsläpp till havs:

Under hittills ca 14 dagars tid har Bohusläns kust på grund av oljeutsläpp till havs drabbats av oljekatastrof. Den första rapporten om oljan kom den 11 november som katastroflarm. Sedan dess har dagligen rapporterats om fortsatta skador. Vindförhållandena fortsätter att driva olja in mot kusten. Det är som om en farsot vore på väg, förödande i sin framfart.

Tusentals fåglar har omkommit, olja har fastnat på berghällar och i skrevor. Det höga vattenståndet har fört oljeklumpar in på låglänta strand- och betesmarker.

Det finns regler för sanering och för kostnaderna härför. Om olja förs in på markområden rör det sig inte enbart om ett saneringsbehov. Mark, gröda och betesdjur kan skadas, kanske både kortsiktigt och långsiktigt, av såväl olja som saneringsmedel. Önskvärt är att oljeutsläppen till havs kunde hindras.

Med anledning av vad som anförts anhåller jag att till kommunministern få ställa följande frågor.

1. Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att minska oljans möjlighet att nå land?

2. Har det undersökts vilka följder oljeskador på exempelvis betesmarker kan få och hur skadeverkningar med hänsyn härtill skall regleras?

1978/79:177 av *Leif Zetterberg* (c) till kommunikationsministern om länskort för kollektivtrafik:

Den 1 november 1978 infördes i Uppsala län månadskort för bussresor inom länet. För att kollektivtrafiken skall bli ett konkurrenskraftigt alternativ fordras att även tågtrafiken kan inordnas i detta månadskortssystem, liksom

Nr 39

Torsdagen den
23 november 1978

*Meddelande om
frågor*

att en samordning över länsgränserna kan ske. I dag tvingas den som pendlar 80 km med tåg mellan Enköping och Stockholm att betala 384 kr. för en månadsbiljett, medan den som pendlar 80 km med buss mellan Uppsala och Västerås kommer undan med 90 kr.

Jag vill därför fråga kommunikationsministern:

Vilka åtgärder ämnar statsrådet vidta för att underlätta ett samordnande av buss- och tågtrafiken inom ramen för ett länskortssystem?

§ 22 Kammaren åtskildes kl. 14.54.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert